

Pars diliniň gepleşik kadalary
Çangliýew Güýçmyrat

قواعد گفتاری زبان فارسی
چنگلی اف گوچه مراد

G. Çangliýew

**PARS DILINIŇ GEPLEŞIK
KADALARY**

Aşgabat
«Ylym» neşirýaty
2021

UOK 811.222.1

Ç 17

Çangliýew G.

Ç 17 **Pars diliniň gepeşik kadalary.** – A.: Ylym. 2021, 64 sah.

«Pars diliniň gepeşik kadalary» atly gollanma türkmen dilinde bu ugurda ýazylan ilkinji kitap bolup, pars gepeşik diliniň kadalaryny, mysallaryny we türkmen dilindäki terjimelerini öz içine alýar. Kitap jemi 3 bölümden, birinji bölüm 30 sapakdan ybarat bolup, olarda janly gepeşik diliniň kadalary giňişleýin düşündirilýär. Ikinji bölüm «Pars diliniň janly gepeşiginde sözleýiş medeniýetiniň edep-kadalary» diýlip atlandyrylýar. Bu bölümde eýran halkynyň gepeşik diline mahsus bolan aýratynlyklar – myhmançylykda, toýda, ýasda we ş.m. ýerlerde birek-birege hormatyny, sylagyny, söýgüsini beýan etmek üçin ulanýan frazalary, sözlemleri tablisa görmüşinde görkezilip, gapdalynda olaryň transkripsiyasy, terjimesi we olara berilýän jogaplar getirildi. Üçünji bölüm «Pars diliniň janly gepeşiginde gutlag we arzuw sözleri» diýlip atlandyrylýar. Bu bölümde, adyndan hem belli bolşy ýaly, gutlag we arzuw sözleriniň sanawy, olaryň transkripsiyasy, terjimesi we jogaplary tablisa görmüşinde berildi. Bu kitap pars diliniň başlangyç döwürlerinden geçip, gepeşik dilinde erkin we dürs geplemeklige höwes bildirýänler üçin gollanma hökmünde hyzmat edip biler.

Redaktor: *filologiýa ylymlarynyň kandidaty Dawut Orazsähedow.*

TDKP № 243, 2021

KBK 81.2 (Pars)

© Çangliýew G., 2021
© “Ylym” neşirýaty, 2021

AWTORDAN

Dilleri öwrenmek, olary kämil özleşdirmek dünýä ynsanlarynyň kalplaryny doganlyk-dostlugyň muhabbet-mähribanlygy bilen röwşen nura çaýýan ajaýyp täsinlik diýmekdir. Çünki her bir halkyň medeni-ruhy, intellektual aň ösüşiniň derejesi aragatnaşyk serişdesi hökmünde ýaýbaňlanýan onuň sözleýiş diliniň üsti bilen kesgitlenilýär.

Pars dili dünýäde iň bir kämil, aýdylyş äheňi, heň-owaz öwüşgini, gurluşy taýyndan sazlaşykly ösen mylaýym dil hökmünde mertebelenipdir. Gündogarda pars dili owadan öwüşginliligi bilen poeziýanyň dili hökmünde tä soňky döwürlere çenli meşhur bolupdyr we türkmenler tarapyndan gurlan Gaznalylylar, Seljuk, Horezm, Mogollar, Akgoýunly, Garagoýunly, Osmanly döwletleriniň hem edebi giňişliginde şygryýetiň altyn täjini geýen şygryýet pälwanlary öz eserlerini hut şu diliň tebigatyna sazlaşykly döredipdirler. Diliň we edebiýatyň ösüş taryhy kanunalaýyklygy hem-de türkmen we eýran halklarynyň medeni-ruhy ösüşleriniň özara ysnyşykly baglanyşygy jähtinden baha berlende, pars dilini, edebiýatyny öwrenmekligiň wajyplygy ýüze çykýar. Mundan başga-da şol döwürlerde şahsyýetiň intellektual aň kämilligini, ylym-sowatlylygyny alamatlandyran aýratynlyklaryň esaslarynyň biri pars dilini dürs we dogry bilmeklik bilen şertlenipdir. Aklyly, döreden dürdäne eserleri bilen ynsan kalbyny heýjana salyp, türkmen milletiniň mertebe-adyny dünýäde şöhratlandyran kämil söz ussatlary, alym-aryflary, ulug-ulamalary pars diliniň şygryýete mahsus gözelliglerini, ylym-kada laýyk çuňluklaryny we giň gerimliligini düýpli özleşdiripdirler. Ylym-sowat öwrenmekligiň möhüm şerti hökmünde ussat halypalaryň şägirtlerine bilim bermek işinde

hem önden bar bolan şu tejribä eýerilipdir. Parslarda gadymy döwürden bäri “زبان فارسی شیرین است” “pars dili şirin (süýji) dilidir” diýen aýtgy ýörgünli bolupdyr we oňa ynsan gatnaşyklarynda hoşzybanlygy, mähribanlygy üpjün edýän zemin zynaty hökmünde garalypdyr. Ençe asyrlardan bäri ynsan kalbyny heýjana salýan şirin zybanly şygryýetiň diline öwürülen pars diline mahsus aýratynlyklary ylmy esasynda düýpli öwrenmeklik türkmen diliniň, edebiyatynyň taryhyny ylmy esasynda düýpli seljermekde möhüm ähmiýete eýedir. Şeýle-de munuň özi doganlyk-dostlukly hoşniýetli goňsuçylyk gatnaşyklaryny häzirki zaman dünýäsinde has-da işjeňleşdirýän türkmen we eýran halklarynyň arasyndaky medeni-ylmy gatnaşyklarynyň ösdürilmegine goşant bolar.

Her bir dil özüne mahsus tebigaty, ösüş aýratynlyklary, şeýle hem ulanylyş jähtinden iki topara bölünýär:

1. Edebi dil, umumy halk diliniň işlenen, timarlanan görnüşi: onuň grammatikasyna, söz ulanylyşyna we sözleriň aýdylyşyna belli bir kadalara eýermeklik mahsusdyr¹.

2. Adamlaryň arasynda aragatnaşyk serişdesi hökmünde erkin görnüşinde işjeň ulanylýan janly gepleşik dili.

Gepleşik dili şol dilde aragatnaşyk serişdesi hökmünde pikiri beýan etmekligiň janly, erkin we sada görnüşde işjeň ulanylýan sözleýiş gepleşigidir. Islendik diliň gepleşik dili kitap dilden tapawutlanýar. Islendik dilde bolşy ýaly, hindi-ýewropa dillerinde, şol sanda pars dilinde hem janly gepleşigiň sözleýiş medeniýetinde harplar, sesler dogry we dürs aýdylmalydyr, şeýle-de gepleşik dilinde erkin gepläp bilmek üçin adamyň dili, gulgaly we gözi hemişe işjeň hereketde bolmalydyr.

¹ Türkmen diliniň düşündirişli sözlügi. Iki tomluk. I tom. A – Ž. – A.: Türkmen döwlet neşirýat gullugy, 2016.

Daşary ýurt dilleriniň dogry we dürs sözlemek medeniýetini özleşdirmek üçin:

1. Öwrenilýän dile degişli tekstlerdäki sözleriň okalyş äheňine, ulanylýan sözlere üns berip, ol sözleri ýatda saklamaly ýa-da bellige almaly.

2. Sözleýiş dilini kämilleşdirmek üçin zygiderli kinofilmlere, multfilmlere tomaşa etmeli, öwrenilýän dilde ýerine ýetirilýän aýdymlary diňlemeli, kinofilmlerdäki gepleşik diline mahsus bolan frazalary, dialoglary we aýdymlardaky sözleri bellige alyp, olary gündelik gaýtalap, zygider dili türgenleşdirmeli.

3. Diliň ýenjilmegi üçin daşary ýurt diline mahsus bolan eserleri: romanlary, hekaýalary, şgyrlary we ş.m. okamaly.

4. Islendik (gaýgyly, şatlykly, gaharly we ş.m.) halda daşary ýurt dilinde gürlemäge çalyşmaly.

5. Erkin geplemekde ýene-de esasy şertleriň biri, söz baýlygydyr, şol sebäpden gündelik türgenleşiklerde sözlükden peýdalanyp, täze sözleri ýat tutmaly.

Gepleşik diline gysga we düşünmesi aňsat bolmak ýaly häsiýetler mahsusdyr. Dil bilen aýdylýan islendik söz ony kagyz ýüzünde ýazyp ýetirmekden çalt we has erkin görnüşde ýerine ýetirilýär. Gepleşik dili adaty adamlaryň gündelik durmuşynda ulanylýan dili bolup, onda köpsanly aýratynlyklara we özboluşlylyklara duş gelmek bolýar. “Pars diliniň gepleşik kadalary” atly bu kitapda hem pars gepleşik diline mahsus bolan aýratynlyklar we özboluşlylyklar, gepleşik diliniň kadalary, mysallary we türkmen dilindäki terjimeleri berildi. Kitap jemi 3 bölümi öz içine alýar. Birinji bölüm 30 sapakdan ybarat bolup, olarda janly gepleşik diliniň kadalary giňişleýin düşündirilýär. Ikinji bölüm “Pars diliniň janly gepleşiginde sözleýiş medeniýetiniň edep-kadalary” diýlip atlandyrylýar. Bu bölümde eýran halkynyň gepleşik diline mahsus bolan aýratynlyklar

– myhmançylykda, toýda, ýasda we ş.m. ýerlerde birek-birege hormatyny, sylagyny, söýgüsini beýan etmek üçin ulanýan frazalary, sözlemleri tablisa görnüşinde görkezilip, gapdalyn-da olaryň transkripsiyasy, terjimesi we olara berilýän jogaplar getirildi. Üçünji bölüm “Pars diliniň janly gepleşiginde gutlag we arzuw sözleri” diýlip atlandyrylýar. Bu bölümde, adyndan hem belli bolşy ýaly, gutlag we arzuw sözleriniň sanawy, olaryň transkripsiyasy, terjimesi we jogaplary tablisa görnüşinde berildi. Bu kitap pars diliniň başlangyç döwürlerinden geçip, gepleşik dilinde erkin we dürs geplemeklige höwes bildirýänler üçin gollanma hökmünde hyzmat edip biler.

HARPLARYŇ AÝDYLYŞY:

“he – خ”

Diliň artky (yzky) tarapy ýokary galmak bilen bokurdakdan gelýän howanyň ýoluny daraldýar, netijede, gelýän howa basyş arkaly kiçi dilden geçip, sürtüliş (hyrkyldy sesini) emele getirýär. Fonetika ylmynda “he - خ” fonemasyna başgaça artky kentlewük çekimsizi diýlip aýdylýar. Türkmen dilinde “he – خ” harpynyň sesini berýän sözlere üns beriň: hyýar, hamyr, hurma, hyrkyldy, hysyrdy, haly, ahmyr we ş.m.

“ħe – ح” we “he – ه”

Sözüň soňunda we dymyk çekimsizden öň gelende demiň sesi ýaly ýeňil eşidilýär, ýöne çekimliden öň ýa-da iki çekimliniň ortasynda gelende has-da ýitileşýär. Türkmen dilinde “ħe – ح” we “he – ه” harplarynyň sesini berýän sözlere üns beriň: höwürtege, heniz, hemra, hemişe, häli, hiç, hesel, hemaýat, mähri we ş.m.

“ğeyn – غ” we “ğaf – ق”

Bokurdagyň iki gapdaly (iki diwary) biri-birine ýakynlaşyp, çala sürtülmek arkaly bu sesleri emele getirýär. Türkmen dilinde “ğeyn – غ” we “ğaf – ق” harplaryň sesini berýän sözlere üns beriň: bagyr, gapyrga, gawun, gaýrat, bagban, bag, gatyk, gunça we ş.m.

“gaf – ك”

“gaf – ك” harpy dilorta (ýumşak) çekimsizi bolup, sözüň soňunda we “i, e, ä” çekimlilerden öň gelende ýumşak, ýöne artky “a, o, u” çekimlilerden öň gelende ýogyn aýdylýar. Türkmen dilinde “gaf – ك” harpynyň sesini berýän sözlere üns beriň: geçi, göni, getir, gül, göwün, gelin we ş.m.

“vav – و”

Ýokarky dişler aşaky dodagyň üstüne düşüp, “v – و” sesini emele getirýär. Mysallara üns beriň: витамин, велосипед, верёвка we ş.m.

BIRINJI BÖLÜM

1-nji sapak

“alef – ألف” harpynyň “u” sesine öwrülüşi

Gepleşik (köçe) dilinde (tähran dialektinde) bir sözüň içinde “alef – ألف” harpyndan soň “nun – ن” ýa-da “mim – م” harplary gelen ýagdaýynda “alef – ألف” harpy “u” sesine öwrülýär.

mysal: مهربان – [mehräban] – sözi gepleşik dilinde “mehräbun” diýlip aýdylýar. Gepleşik diliniň kadasyna laýyklykda bu sözüň içinde “alef – ألف” harpyndan soň “nun – ن” harpy geleni üçin “nun – ن” harpy “alef – ألف” harpyny “u” sesine öwürdi.

Sözleriň ählisinde içinde “alef – ألف” harpyndan soň ýokarda agzalyp geçilen iki harp gelende ony “u” sesine öwürüp aýtmak tähranlylaryň özleri tarapyndan dogry hasaplanmaýar, ylaýta-da, has atlarda (ýurtlaryň, şäherleriň, obalaryň atlarynda, adam atlarynda we ş.m.) “alef – ألف” harpyny “u” sesine öwürmesek dürs bolar. Ýöne muňa garamazdan (janly) gepleşik dili islendik adamyň öz pikirini erkin beýan etmek üçin saýlap alýan dilidir, şol sebäpden kadadan çykma ýagdaýlarda tähranlylaryň öz aralarynda “تهران” sözüne “Tehrun” ýa-da “Terun”, “اصفهان” sözüne “Esfahun”, “ایرانی” sözüne “iruni” diýlip aýdylmagyna hem duş gelip bolýar.

Goşmaça mysallar: (mysallaryň transkripsiyasy gepleşik formada berildi).

آسان – asun – aňsat, ýeňil

نان – nun – çörek

باران – barun – ýagyş

خانه – hune – öý

لانه – lune – höwürtgä

تمام – tämum – tamamlanma, gutarma; hemmesi, ählisi, bary

آمدن – umädän – gelmek (işlik)

کلام – kälum – söz

بادام – badum – badam

شانه – şune – egin; darak

آنها – *unha (ýa-da una)* – *olar*

نشانندن – *neşundän* – *oturtmak*

ارزان – *ärzun* – *arzan*

باغبان – *bağebun* – *bagban*

پهلوان – *pählevun* – *pälwan*

پسرم، نانمان تمام شده است، برو نانوايي نان بگير!

[pesäräm nunemun tämum şode __ boro nunvaýi nun begir]

Oglum, çöregimiz gutarypdyr, çörek dükanyna bar-da çörek

alyp gaýt!

اصلاً با تو نمی شود دو کلام جدی حرف زد.

[äsän ba to nemişe do kälum jeddi härf zäd]

Asla, seniň bilen iki agyz çynlakaý gürlleşip bolanok.

گنجشکها آن بالای درخت لانه کردند.

[gonjeşka un balaýe deräht lune kărdän]

Serçeler agajyň hol ýokarsynda höwürtgä ýasadylar.

Bellik: Ýokardaky sözlemleriň transkripsiyasynda diňe birinji sapagyň kadasyna degişli mysallaryň aşagy çyzylman, gepleşik diliniň beýleki kadalaryna laýyk gelýän mysallar hem görkezilendir. Olar aşakdaky sapaklarda doly düşündiriler.

2-nji sapak

“ra – را” sözsoňy kömekçisiniň gepleşik dilinde üýtgeýşi

“ra – را” sözsoňy kömekçisi gepleşikde iň köp ulanylýan sözsoňy kömekçileriň biridir. Şonuň üçin gepleşikde onuň nähili görnüşlerde üýtgeýändigini bilmeli.

Değişli mysallara üns beriň!

ماشینت را کجا پارک کردی؟

[maşineto koja park kârdi]

Maşynyňy nirede goýduň?

کجا را نگاه می کنی؟

[koja ro niga mikoni]

Nirä seredýäň?

تو را خوب می شناسم.

[to ro hub mişnasäm]

Seni gowy tanaýan.

بهرام را ندیدی؟

[bâhramo nädidi]

Bahramy görmediňmi?

(Bahram – oglanyň ady)

آن را قبلاً کجا دیده بودم؟

[uno gäblän koja dide budäm]

Ony öň nirede görüpdim?

من مادرم را خیلی دوست دارم.

[män madärämo héyli duss

daräm]

Men ejemi örän gowy görýän.

Mysallardan görnüşi ýaly, “ra – را” sözsoňy kömekçisi “o” we “ro” görnüşlerde üýtgeýär.

3-nji sapak

“ra – را” sözsoňy kömekçisinden soň “häm – هم”

baglaýjysy gelende olaryň goşulyp aýdylyşy

“ra – را” sözsoňy kömekçisinden soň “häm – هم” baglaýjysy gelende olary dürs we dogry şekilde goşup aýtmak zerurdyr. Aşakdaky mysallara üns beriň!

تو را هم دیدم.

Bu sözlemi gepleşik dilinde birnäçe görnüşde aýdyp bolýar. Birinjisi, gepleşik diliniň kadalaryna görä şu ýagdaýda “ra – را” sözsoňy kömekçisiniň ikinji harpy, ýagny “alef – الف” harpy we “häm – هم” baglaýjysynyň birinji, ýagny “he – ه” harpy düşürilip, “re – ر” harpyna “ä” sesini goşmak arkaly, çalaja çekdirip aýtmak, *mys.:*

[to rääm didäm]

Seni hem gördüm.

Goşmaça mysallar:

حلقه را هم گم کردی. مادر بودن تو را هم می بینیم.
[madär budän-e to rääm mibinim] [hälgä rääm gom kârdi]
Seniñem eje bolşuñy göreris. Ýüzügem ýitirdiñ.

مهمان ها می خواهند عروس شما را هم ببینند.
[mehmuna mihan ärus-e şoma rääm bebinän _]
Myhmanlar siziñem gelniñizi görmek isleyärler.

Ikinjisi, “ra – را” sözsoňy kömekçisiniñ doly, “häm – هم” baglaýjysynyñ diñe birinji harpynyñ düşürilip, düşürilmän galan “mim – م” harpyny “ra – را” sözsoňy kömekçisiniñ öňünden gelyän sözün soňky harpyna goşup aýtmak, mys.:

ماشینت را هم بردند. فیلم را هم تماشا کردیم.
[filmäm tämaşa kârdim] [mäşinetäm bordän _]
Kinofilme hem tomaşa etdik. Maşynyñy hem äkitdiler.

Üçünjisi, 2-nji sapagyñ kadasyna görä diñe “ra – را” sözsoňy kömekçisini “ro – رو” görnüñde üýtgedip, yzyna “häm – هم” baglaýjysyny goşup aýtmak, mys.:

تو را هم دیدم.
[to ro häm didäm]
Seni hem gördüm.

Dördünjisi (seyrek duş gelyär), 2-nji sapagyñ kadasyna görä “ra – را” sözsoňy kömekçisini “o – و” görnüñde üýtgedip, yzyna “häm – هم” baglaýjysyny goşup aýtmak, mys.:

بابات را هم دیدم.
[babaṭ-o häm didäm]
Kakañy hem gördüm.
Elbetde, bu sözlem:

باباتم دیدم
[babaṭäm didäm] görnüñde köp duş gelyär.

4-nji sapak

“u – او” at çalyşmasynyň “an – آن” görkezme çalyşmasyna öwrülişi

Gepleşikde, köplenç ýagdaýda, “u – او” at çalyşmasynyň ýerine “an – آن” görkezme çalyşmasy ulanylýar.

Mysallaryň transkripsiýasyna üns beriň!

او را دوست دارم. او را قبلاً کجا دیده بودم؟

[un ġäblän koja dide budäm] [un duss daräm]

Ony öň nirede görüpdim? Ony gowy görýärim. Ony söýýärim.

او یکی از بهترین کارمندان کارخانه است.

[un ýeki ä'(b)behtärim karmändan-e karhünäs]

Ol kärhanaň iň bir gowy işgärleriniň biri.

Ýokardaky sözlemleriň transkripsiýasynda görkezilişi ýaly, “u – او” at çalyşmasy “an – آن” görkezme çalyşmasyna, şeýle hem 1-nji sapagyň kadasyna laýyklykda “an – آن” görkezme çalyşmasynyň “alef – الف” harpy “u” sesine öwrüldi.

5-nji sapak

“e, ه” – “he” harpyna gutarýan sözüň soňundaky “e” sesiniň gepleşikde “ä” sesine öwrülişi

Pars dilinde “ه, ه” – “he” harpyna ýa-da başgaça aýdanymyzda, “e” sesine gutarýan islendik sözüň yzyna “بودن” – işliginiň häzirkî zaman köki “است”, ýöňkeme goşulmasy ýa-da sözsoňy kömekçisi goşulanda sözüň ahyryndaky “e” sesi “ä” sesine öwrülýär.

اینجا خانه ام است. آن خانه را دیدی؟

[un hünä ro didi]

[inja hünäme]

Ol öýi gördüňmi?

Bäri (meniň) öýüm.

بچه ات را دوست داری؟

بچه است، نمی فهمد.

[bäççäto duss dari]

Çagaňy gowy görýäňmi?

[bäççäss nemifähme]

Çaga-da, düşünenok.

Bellik: "ه، ە" – "he" harpyna gutarýan sözüň yzyna goşulma goşulmadyk ýagdaýynda ýa-da yzyndan "و – waw" baglaýjysy gelende "e" sesi "ä" sesine öwrülmeyär.

6-njy sapak

"بودن" – "bolmak" işliginiň häzirki zaman köküniň ("است" – "dyr, dir") gepleşikde "e" sesine we hatda ýazuwda "ه، ە" harpyna öwürüşi

این کتاب خیلی جالب است

[in ketap heýli jaleb äst]

Bu kitap gaty gyzykly.

→ این کتاب خیلی جالبه

[in ketap heýli jalebe]

فرش تبریز خیلی مشهور است

[färşe täbriz heýli mäşhur äst]

Töwriziň halysy örän meşhur.

→ فرش تبریز خیلی مشهوره

[färşe täbriz heýli mäşhure]

(Töwriz – şäheriň ady)

سالن غذاخوری دور است

[salone gäzahori dur äst]

Naharhana uzakda.

→ سالن غذاخوری دوره

[salone gäzahori dure]

7-nji sapak

"بودن – bolmak" işliginiň "äst – است" häzirki zaman kökündäki "alef – آلف" we "te – ت" harplarynyň düşürilip, "sin – س" harpynyň goşalandyrylyp, şeýle-de islendik sözde "st – ست" harplarynyň görkezilen tertipde gelen ýagdaýynda "te – ت" harpynyň düşürilip ýa-da çala eşitdirilip, "sin – س" harpynyň bolsa goşalandyrylyp aýdylyşy

Sapagymyzyň adyndan belli bolşy ýaly, gepleşik dilinde "بودن – bolmak" işliginiň "äst – است" häzirki zaman köküniň

başynda gelyän “alef – ألف” we ahyrynda gelyän “te – ت” harplary düşürilip, “sin – س” harpy goşalandyrylyp aýdylýar.

خانه شما کجاست؟

همین کافی است.

[hūneýe şoma kojass]

[hämin kafiss]

Siziň öýüňiz niredede?

Şu ýeterlik.

Şeýle-de islendik sözde “st – ست” harplarynyň görkezilen tertipde gelen ýagdaýynda “te – ت” harpyny düşürip ýa-da çala eşitdirip, “sin – س” harpyny goşalandyryp hem aýtmak mümkin.

تو را دوست دارم.

من خسته شدم.

[toro duss daräm]

[män häs(s)(t)e şodäm]

Seni gowy görýärim. Seni söýýärim.

Men ýadadym.

8-nji sapak

“hä – häm” baglaýjysynyň gepleşikde üýtgeýşi

Gepleşikde “hä – häm” baglaýjysyndan öň islendik bir söz gelip, “hä” baglaýjysynyň şol söze goşulyp aýdylmaly bolan ýagdaýynda birinji “h – he” harpy düşürilýär we onuň deregine “ä” ýa “a” sesleri goşulýar.

من هم دوست دارم.

اینجا هم امن است.

[mänäm duss daräm]

[injaam ämne]

Menem gowy görýärim.

Bärem howpsuz.

(Menem isleýärim).

پدرم هم میاید.

علی هم کتاب دارد.

[pedärämäm miýad]

[äliäm ketab dare]

Kakamam gelyär.

Alynyň hem kitaby bar.

مهندس هم باید کلاه ایمنی سرش باشد.

[mohändesäm baýäd kolah-e imäni säreş başe]

Inženeriň hem kellesinde gorag başgaby bolmaly.

9-njy sapak

“با” – “ba” (bilen) baglaýjysyna at çalyşmalary goşulanda onuň üýtgeýşi

با من [ba män] → باهام [baham] → بام [bam] meniň bilen
با تو [ba to] → باهات [bahat] → بات [bat] seniň bilen
با او [ba u] → باهاش [bahaş] → باش [baş] onuň bilen
با ما [ba ma] → باهامون [bahamun] → بامون [bamun] biziň bilen
با شما [ba şoma] → باهاتون [bahatun] → باتون [batun] siziň bilen
با آنها [ba anha] → باهاشون [bahaşun] → باشون [başun] olar bilen

“به” – “be” (a,e) kömekçi sözöňüne at çalyşmalary goşulanda onuň üýtgeýşi

به من [be män] → بهم [behem] → بم [bem] maňa
به تو [be to] → بهت [behēt] → بت [bet] saňa
به او [be u] → بهش [beheş] → بش [beş] oňa
به ما [be ma] → بهمون [behemun] → بمون [bemun] bize
به شما [be şoma] → بهتون [behētun] → بتون [betun] size
به آنها [be anha] → بهشون [beheşun] → بشون [beşun] olara

“از” – “äz” (dan, den) kömekçi sözöňüne at çalyşmalary goşulanda onuň üýtgeýşi

از من [äz män] → ازم [äzäm] menden
از تو [äz to] → ازت [äzät] senden
از او [äz u] → ازش [äzäş] ondan
از ما [äz ma] → ازمون [äzämun] bizden
از شما [äz şoma] → ازتون [äzätun] sizden
از آنها [äz anha] → ازشون [äzäşun] olardan

“برای” – “bäraýe”, “واسه” – “vase” (üçin) kömekçi sözöňülerine at çalyşmalary goşulanda olaryň üýtgeýşi

برای من [bäraýe män] → برام [bäram] meniň üçin

برای تو [bāraýe to] → برات [bārat] seniň üçin
برای او [bāraýe u] → براش [bāraş] onuň üçin
برای ما [bāraýe ma] → برامون [bāramun] biziň üçin
برای شما [bāraýe şoma] → براتون [bāratun] siziň üçin
برای آنها [bāraýe anha] → براشون [bāraşun] olar üçin

[vasäm] واسم → [vasäm] واسه ام → [vaseýe män] واسه من
niň üçin

[vasät] واست → [vasät] واسه ات → [vaseýe to] واسه تو
[vasäş] واسش → [vasäş] واسه اش → [vaseýe u] واسه او
[vasämun] واسمون → [vasämun] واسه مون → [vaseýe ma] واسه ما
[vasämun] biziň üçin

واستون → [vasätun] واسه تون → [vaseýe şoma] واسه شما
[vasätun] siziň üçin

واسشون → [vasäşun] واسه شون → [vaseýe anha] واسه آنها
[vasäşun] olar üçin.

10-njy sapak

İşligiň häzirki zaman köküniň üýtgeýşi

Käbir işlikleriň mysalynda:

می روم [miräväm] → میرم [miräm] gidýärin
می روی [mirävi] → میری [miri] gidýärsiň
می رود [miräväd] → میره [mire] gidýär
می رویم [mirävim] → میریم [mirim] gidýäris
می روید [mirävid] → میرید [mirid] → میرین [mirin] gidýärsiňiz
می روند [mirävänd] → میرند [miränd] → میرن [mirän] gidýärler

می اندازم [miändazäm] → میندازم [mindazäm] zyňýaryn
می اندازی [miändazi] → میندازی [mindazi] zyňýarsyň
می اندازد [miändazäd] → میندازه [mindaze] zyňýar

می اندازیم [miändazim] → میندازیم [mindazim] zyňýarys
میندازین → [mindazid] میندازید [miändazid] می اندازید
[mindazin] zyňýarsyňyz
میندازن → [mindazänd] میندازند [miändazänd] می اندازند
[mindazän] zyňýarlar

[mişnasäm] می شناسم → [mişnasäm] tanaýaryn
[mişnase] می شناسی → [mişnase] tanaýarsyň
[mişnasim] می شناسید → [mişnasim] tanaýarys
[mişnasid] می شناسید → [mişnasid] می شناسید
[mişnasin] tanaýarsyňyz
[mişnasänd] می شناسند → [mişnasänd] می شناسند
[mişnasän] tanaýarlar

[miýaräm] میارم → [miýaräm] getirýärin
[miýari] میاری → [miýari] getirýärsiň
[miýare] میاره → [miýare] getirýär
[miýarim] میاریم → [miýarim] getirýäris
[miýarin] میارین → [miýarid] میارید → [miýarin]
getirýärsiňiz
[miýaränd] میارند → [miýaränd] میارند → [miýarän]
getirýärler

[mişäväm] می شوم → [mişäm] bolýaryn
[mişävi] می شوی → [mişi] bolýarsyň
[mişäväd] می شود → [mişe] bolýar
[mişävim] می شویم → [mişim] bolýarys
[mişävid] می شوید → [mişid] میشین → [mişin] bolýarsyňyz
[mişävänd] می شوند → [mişänd] میشن → [mişän] bolýarlar

می گویم [miguýäm] → میگم [migäm] aýdýaryn
 می گویی [miguýi] → میگی [migi] aýdýarsyň
 می گوید [miguýäd] → میگه [mige] aýdýar
 می گویم [miguýim] → میگیم [migim] aýdýarys
 می گوید [miguýid] → میگوید [migid] → میگوین [migin] aýdýarsyňyz
 می گویند [miguýänd] → میگویند [migänd] → میگوین [migän] aýdýarlar

می گذرم [migozäräm] → میگذرم [migzäräm] geçýärin
 می گذاری [migozäri] → میگذاری [migzäri] geçýärsiň
 می گذرد [migozäräd] → میگذره [migzäre] geçýär
 می گذریم [migozärim] → میگذریم [migzärim] geçýäris
 می گذرید [migozärid] → میگذرید [migzärid] → میگذرین [migzärin] geçýärsiňiz
 می گذرند [migozäränd] → میگذرند [migzäränd] → میگذرن [migzärän] geçýärler.

Bellik: gepleşikde işligiň geljek zamany känbir ýörgünli bolmanlygy üçin, köplenç, sözlemlerde häzirkî zaman arkaly berilýär.

İşligiň öten zaman köküniň üýtgeýşi

“Gitmek” işliginiň mysalynda:

رفتم [räftäm] → (üýtgänok) gitdim
 رفتی [räfti] → (üýtgänok) gitdiň
 رفت [räft] → رف [räf] gitdi
 رفتیم [räftim] → (üýtgänok) gitdik
 رفتید [räftid] → رفتین [räftin] gitdiňiz
 رفتند [räftänd] → رفتن [räftän] gitdiler

“Aorist” gepleşikde

(خواستن، توانستن، بایستن، شایستن، احتمال داشتن، ممکن بودن) – işlikleri goşulmak arkaly ýasalýar)

Käbir işlikleriň mysalynda:

بروم [beräväm] → برم [beräm]
بروی [berävi] → بری [beri]
برود [beräväd] → بره [bere]
برویم [berävim] → بریم [berim]
بروید [berävid] → برید [berid] → برین [berin]
بروند [berävänd] → برن [berän]

بیاندازم [beýandazäm] → بندازم [bendazäm]
بیاندازی [beýandazi] → بندازی [bendazi]
بیاندازد [beýandazäd] → بندازه [bendaze]
بیاندازیم [beýandazim] → بندازیم [bendazim]
بیاندازید [beýandazid] → بندازید [bendazid] → بندازین [bendazin]
بیاندازند [beýandazänd] → بندازند [bendazänd] → بندازن [bendazän]

بیاورم [beýaväräm] → بیارم [biýaräm]
بیآوری [beýaväri] → بیاری [biýari]
بیآورد [beýaväräd] → بیاره [biýare]
بیآوریم [beýavärim] → بیاریم [biýarim]
بیآورید [beýavärid] → بیارید [biýarid] → بیارین [biýarin]
بیآورند [beýaväränd] → بیارند [biýaränd] → بیارن [biýarän]

بشوم [beşäväm] → بشم [beşäm]
بشوی [beşävi] → بشی [beşi]
بشود [beşäväd] → بشه [beşe]
بشویم [beşävim] → بشیم [beşim]
بشوید [beşävid] → بشید [beşid] → بشین [beşin]
بشوند [beşävänd] → بشند [beşänd] → بشن [beşän]

بگویم [beguýäm] → بگم [begäm]
بگوی [beguýi] → بگی [begi]
بگوید [beguýäd] → بگه [bege]

بگوئیم [beguýim] → بگیم [begim]
بگوئید [beguýid] → بگید [begid] → بگین [begin]
بگوئند [beguýänd] → بگند [begänd] → بگن [begän]

بگذارم [begozaräm] → بذارم [bezaräm]
بگذاری [begozari] → بذاری [bezari]
بگذارَد [begozaräd] → بذاره [bezare]
بگذاریم [begozarim] → بذاریم [bezarim]
بگذارید [begozarid] → بذارید [bezarid] → بذارین [bezarin]
بگذارند [begozaränd] → بذارند [bezaränd] → بذارن [bezarän]

“Perfekt” öten-häzirki zaman işliginiň üýtgeýşi

“Gitmek” işliginiň mysalynda:

Üýtgeýän tarapdaky işlikleriň transkripsiyasyna üns beriň!

ام رفته [räfteäm] → رفتم [räfteäm]

ای رفته [räftei] → رفتی [räftei]

است رفته [räfte äst] → رفته [räfte]

ایم رفته [räfteim] → رفتیم [räfteim]

اید رفته [räfteid] → رفتین [räftein]

اند رفته [räfteänd] → رفتن [räfteän]

Transkripsiyada goşalandyrylyp getirilen harplar sähelçe çekdirilip, basymly aýdylmaly.

11-nji sapak

Gepleşikde “ä” sesiniň “a”; “e” sesiniň “i”; “o” sesiniň “u” seslerine öwrülişi

“ä” sesiniň “a” sesine öwrülişi:

Islendik bir sözüň içinde üsti “ä” gysga çekimli harpdan soň “ha – ها”, “hä – حا” ýa-da “a – عا” harplary gelende, mysal üçin: ئعارف [tä’arof], بهار [bähar], لحاف [lähaf] ýaly sözlerde

“ä” sesi “a” sesine öwrülip, تاعارف [ta'arof], باهار [bahar], لاحاف [lahaf] ýaly görnüşlerde aýdylýar.

“e” we “o” sesleriniň “i” we “u” seslerine öwrülişi:

Islendik sözüň içinde aşagy “e _” gysga çekimli harpdan soň 3-nji bolup “ى – ýe” harpy gelende “e” sesi “i” sesine öwrülýär, *mysal üçin*: بليت [belit] we كليلد [kelid] ýaly sözler gepleşikde بيليت [bilit] we كيليد [kilid] görnüşde aýdylýar. “E” sesini “i” sesine öwürmek babatynda kadadan çykma ýagdaýlara hem duş gelmek bolýar, *mysal üçin*: “شكّم [şekäm], شش [şes], نگاه [negah] ýaly sözlerde “e _” gysga çekimli harpdan soň 3-nji bolup “ى – ýe” harpynyň gelmänligine garamazdan, bu sözler gepleşikde “شيكّم [şikäm], شيش [şiş], نيگا [niga]” ýaly görnüşlerde aýdylýar.

Şonuň ýaly-da islendik bir sözüň içinde üsti “o _” gysga çekimli harpdan soň 3-nji bolup “و – vav” harpy “u” sesini berip gelen ýagdaýynda birinji harpyň üstündäki “o” gysga çekimli “u” sesine öwrülýär, *mysal üçin*: شروع [şoru'] we دروغ [doruğ] ýaly sözler gepleşikde شوروع [şuru'] we دوروغ [duruğ] görnüşde aýdylýar.

12-nji sapak

“شکر، قدر، مگر، اگر، فکر، صبر، دیگر، انگار، آخر” sözleriniň, şeýle-de “چند” sözünüň gepleşikde üýtgeýşi

“شکر، قدر، مگر، اگر، فکر، صبر، دیگر، انگار، آخر” sözleriniň soňundaky “re – r” harpy “he – e” harpyna öwrülip, “e” sesini berýär we “شکر، قدر، صبر، دیگر، انگار، آخر” sözlerindäki “re – r” harpy doly düşürilýär:

آخه چرا بیرونش کردی؟ دیگه نینیمت.

[aħe çera biruneş kãrdi] [dige näbinämet]

Näme üçin ony kowduň-aý? Gaýdyp seni görmäýin.

اگه دیدیش سلام برسون. مگه چی شده؟

[äge didiş sälam beresun] [mäge çi şode]

Eger ony görseň salam aýt.

ببین چه قد تو را دوس دارد.

[bebin çeğäd_ toro duss dare]

Gör nähili seni gowy görýär.

انگا همین دیروز بود.

[eňga_ hämin diruz bud]

Edil düýn bolan ýaly.

Eýsem näme boldy?

خدا را شک که تو را دیدم.

[hoda ro şok_ ke toro didäm]

Hudaýa şükür, seni gördüm.

صب کن من هم می رم.

[säb_ kon mänäm miräm]

Garaş menem gitjek.

در باره چی فک می کنی؟

[där bareýe çi fek_ mikoni]

Näme hakda pikir edýän?

Gepleşikde “چند” sözüniň soňundaky “د – dal” harpy düşürilýär.

چن دقیقه دیگه میاد؟

[çän_ deýge dige miýad]

Ýene näçe minutdan gelýär?

Bellik: gepleşikde “حقیقت”, “دقیقه” we ş.m. sözleriň birinji “ق – gaf” harpy düşürilýär. “دقیقه” sözündäki “د – dal” harpynyň üstündäki “ä” gysga çekimli “e” gysga çekimlisine öwrülýär: [deýge] / [deiğe], حقیقت – [häýgät] / [häigät].

13-nji sapak

“اگر” sözüniň gepleşikde düşürilişi

Şertli sözlemlerde ulanylýan “اگر” sözi gepleşikde düşürilip hem bilner.

اگر تو بودی چکار می کردی؟

[ägär to budi çekar mikärđi]

Eger sen bolan bolsaň näme ederdiň?

اگر به موقع بیاید که خیلی خوب می شود

→ تو بودی چیکا می کردی؟

[_ to budi çika_ mikärđi]

Sen bolan bolsaň näme ederdiň?

→ به موقع بیاد که خیلی خوب می شه

[ägär be muže' biyáyäd ke
heýli hub mişäväd]

Eger wagtynda gelse-hä gaty
gowy bolar.

اگر لازم باشد خودم هم می آیم

[ägär lazem başäd hodäm
häm mi(y)áyäm]

Eger gerek bolsa özümem gelerin.

[be muže biyäd ke heýli hub
mişe]

Wagtynda gelse-hä gaty gowy
bolar.

→ لازم باشه خودمم میام

[lazem başe hodämäm
miyam]

Gerek bolsa özümem gelerin.

14-nji sapak

“ح – ħe” harpynyň gepleşikde düşürilişi / “مِثْل” we “اصلاً” sözlerindäki “ل – lam” harpynyň düşürilişi

“ح – ħe” harpy gepleşikde sözün ortasynda ýa-da soňunda
gelse, köplenç ýagdaýlarda, düşürilýär.

صاحب کارخانه [sahebe karhane] → صاب کارخونه [sa(a)b(e) karhune]

kärhanaň eýesi

صبح به خیر [sobh be heýr]

→ صب بخیر [sob_be heýr]

ertiriň haýyryly!

صبحانه [sobhane]

→ صبونه [sobune]

ertirlik nahary

“مِثْل” we “اصلاً” sözlerindäki “ل – lam” harpy gepleşikde düşürilýär.

منم مٹ تو سیب دوس دارم → من هم مثل تو سیب دوست دارم

[män häm mesle to sib dust [mänäm mes(s)e to sib duss
daräm] daräm]

Menem seniň ýaly alma gowy görýärim.

→ تو اصلاً کی هستی که با من اینجوری حرف می زنی!؟

[to äslän ki hästi ke ba män injuri ħärf mizäni]

تو اصن کی هستی که با من اینجوری حرف می زنی؟!
 [to äs(s)än ki hästi ke ba män injuri härf mizäni]
 Asla sen kim bolupsyň meniň bilen beýle güleşer ýaly?!

15-nji sapak

“o – vav” harpynyň “o” sesine öwrülişi

Iki sany ady, sypaty, çalyşmany, işligi we ş.m. birikdirip gelende, şeýle-de şygrylarda, sanlarda “o – vav” harpy hemişe “o” sesine öwrülýär.

من و مادرم

[mäno madäräm]

Men we ejem

هزار و چهار صد و سی و نه

[hezarö çar sädo sio noh]

Bir müň dört ýüz otuz dokuz

زن و مرد

[zänö märd]

Aýal we erkek

دست و پا

[däss(t)ö pa]

El we aýak

دار و ندارم

[darö nädaräm]

Barym ýogum, ähli zadym

چپ و راست

[çäpö rast]

Çep we sag

Bellik: sözüň soňy “ا، و، ه” harplaryna tamamlanyp, zyndan “و” baglaýjysy gelende, köplenç halatlarda, “o” sesiniň öňüne “v” sesi goşulyp, “vo” görnüşde aýdylýar, mysal üçin:

خانه و ماشين

[hunevo maşin]

Jaý we maşyn

تو و خواهرت

[tovo hähäret]

Sen we uýaň

دارا و سارا

[daravo sara]

Dara we Sara (*Dara – oglanyň ady, Sara – gyzyň ady*).

16-njy sapak

“ع – eýn” we “ى – ýe” harplarynyň düşürilişi

“ع – eýn” harpynyň edebi dilinde aýdylyşyna üns beriň!

معنى	يعنى	جعلى	بعدى
[mä'ni]	[ýä'ni]	[jä'li]	[bä'di]
many	ýagny	ýasama,	indiki
		galp	

Ýokarda getirilen mysallaryň transkripsiyasynda “ع – eýn” harpy otur “ ُ “ görnüşinde berildi we bu harpyň sesi ni dürs çykarmak üçin sähelçe säginip geçmek gerek. Ýöne gepleşikte bu ýagdaý üýtgeýär.

معمولى	بعدى	معمار
[mämuli]	[bädi]	[memar]
adaty	indiki	binagär

سعدى

[sädi]

Sagdy (*Sagdy Şirazy – Eýranyň görnükli ýazyjysy, “Gülüstan” we “Bossan” eserleriniň awtory*)

Mysallardan görnüşi ýaly, gepleşik dilinde sözün içindäki “ع – eýn” harpy düşürilip, öňündäki harpyň gysga çekimlisi sähelçe çekdirilip aýdylýar.

“ى – ýe” harpy köplügi aňladýan “ها – ha” goşulmasyndan soň “ezafet” (*ýagny eýelik düşümiň goşulmasy*) hökmünde gelip, yzyna ýöňkeme goşulmasy goşulan ýagdaýynda düşürilýär, mysallara üns beriň!

حرف هایش [härfaýaş] – حرفهاش [härfaş] – حرفهاش [härfaş]

حرفهاشو باور می کنی؟

پولام کجاس؟

[härfaşo bavär mikoni]

[pulam kojass]

Aýdýanlaryna ynanýaňmy?

Pullarym niredede?

17-nji sapak

“ز” kömekçi sözleriniň we “نیست، هنوز، پس” sözleriniň üýtgeýşi

Gepleşik dilinde “z – äz” kömekçi sözleriniň “ze” harpynyň düşürilip, onuň ýerine zyndan gelýän sözüň birinji harpynyň goşalandyrylyp aýdylmagyna hem duş gelmek mümkin.

از کجا آمدی؟

[äkk^ojoja umädi]

Nireden geldiň?

از کی بیرسم؟

[äkki bepersäm]

Kimden sorayıň?

از کی تا حالا؟

[ä'kkeý taħala]

Haçandan bäri?

از این به بعد.

[ä'iiin be bäd]

Mundan beýläk

– او خیلی زیباست.

– از من هم؟

[un heýli zibass]

[ä'mmänäm]

– Ol örän owadan.

– Mendenemmi?

Gepleşik dilinde “پس – päš” sözi “onda” manyda gelen ýagdaýynda “س – sin” harpy düşürilip bilner, mysallara üns beriň!

پس چرا خودش را نیاوردی؟

[pä'çera hodešo näyovordi]

Onda näme üçin özüni alyp

gaýtmadyň?

پس چرا زودتر نگفتی؟

[pä'çera zudtar nägofti]

Onda näme üçin irräk aýtmadyň?

Wagt halyny aňladýan “هنوز – heniz” sözüniň, şeýle-de “بودن” ýagny “bolmak” işliginiň häzirki zaman kökünüň ýokluk formasynyň (نیست) soňky harplary düşürilýär.

هنوز معلوم نیست.

[hänu' mälum niss / hänu'

mälum ni]

هنوز نیامد.

[hänu' näy^umäd]

Heniz belli däl.

Heniz gelmedi.

طوریښ نیست.

[torış niss / torış ni]

Oña hiç zat bolanok.

18-nji sapak

“az – äz” kömekçi sözöniň gepleşikde düşürilişi

Eger-de sözlemde anyk bir zaman görkezilýän bolsa, onda “az – äz” kömekçi sözöni düşürilip bilner, mysallara üns beriň!

از دو هفته پیش تا حالا او را ندیدم → دو هفته پیش تا حالا او را ندیدم

[äz do häfte piş ta ħala u ra
nädidäm] [_ do häfte piş taala uno
nädidäm]

Iki hepdeden bäri ony göremok.

از صبح تا حالا کجا بودی؟ → صبح تا حالا کجا بودی؟

[äz sobĥ ta ħala koja budi] [_ sob_ taala koja budi]

Ertirden bäri nirede bolduň?

“be – be” kömekçi sözöniň gepleşikde düşürilişi

Eger-de sözlemde bir ugur görkezilýän bolsa, “be – be” kömekçi sözöni düşürilip bilner.

من و مادرم به باغ وحش رفتیم → من و مادرم به باغ وحش رفتیم

[mäno madäräm be baġe väĥş [mäno madäräm _ baġe väĥş
räftim] räftim]

Men we ejem haýwanat bagyna gitdik.

من دوست ندارم به سینما بروم → من دوست ندارم سینما بروم

[män dust nädaräm be sinäma [män duss nädaräm __ sinäma
beräväm] beräm]

Men kinoteatra gitmek islämok.

“ta – ta” kömekçi sözöñüniň gepleşikde düşürilişi

“ta – ta” kömekçi sözöñi “تا وقتی که” manyda gelen ýagdaýynda düşürilip bilner, mysal üçin:

تا به آب نرنی شناگر نخواهی شد	→	به آب نرنی شناگر نخوای شد
[ta be ab nāzāni ŧenagār nāhahi ŧod]		[__be ab nāzāni ŧenagār nāhaý ŧod]

(Tä) suwa girýänçäň ýüzüji bolmarsyň.

تا دعوايش نكنی نمی فهمد	→	دعواش نكنی نمی فهمه
[ta dā'vaýäŧ nākoni nemifāhmād]		[dāvaŧ nākoni nemifāhme]

(Tä oña) käyéýänçäň düşünenok.

“där, (ی) تو – tu(ý)” kömekçi sözöñüleriniň gepleşikde düşürilişi

“där – där ýa-da (ی) تو – tu(ý)” kömekçi sözöñüleri eger-de sözlemde bir zadyň içini, ýerini ýa-da wagtyny aňladyp gelýän bolsa, onda düşürilip bilner.

در فصل پاییز هوا بارانی بود	→	فصل پاییز هوا بارونی بود
[där fäsl-e paýiz häva barani bud]		[_ fäsl-e paýiz häva baruni bud]

Güyz paslynda howa ýagynlydy.

19-njy sapak

“خواستن we توانستن” işlikleriniň gepleşikde üýtgeýşi

می توانم [mitāvanām]	→	می تونم [mitunām] başarýaryn
می توانی [mitāvani]	→	می تونی [mituni] başarýarsyň
می تواند [mitāvanād]	→	می تونه [mitune] başarýar
می توانیم [mitāvanim]	→	می تونیم [mitunim] başarýarys
می توانید [mitāvanid]	→	می تونین [mitunin] başarýarsyňyz
می توانند [mitāvanänd]	→	می تونن [mitunän] başarýarlar

توانستم [tävanestäm]	→	تونسم [tuness(t)äm] başardym
توانستی [tävanesti]	→	تونسی [tuness(t)i] başardyň
توانست [tävanest]	→	تونس [tuness] başardy
توانستیم [tävanestim]	→	تونسیم [tuness(t)im] başardyk
توانستید [tävanestid]	→	تونسین [tuness(t)in] başardyňyz
توانستند [tävaneständ]	→	تونسن [tuness(t)än] başardylar

می خواهم [miḥahäm]	→	می خوام [miḥam] isleyärim
می خواهی [miḥahi]	→	می خوی [miḥaý] isleyärsiň
می خواهد [miḥahäd]	→	می خواد [miḥad] isleyär
می خواهیم [miḥahim]	→	می خوایم [miḥaým] isleyäris
می خواهید [miḥahid]	→	می خواین [miḥaýn] isleyärsiňiz
می خواهند [miḥahänd]	→	می خوان [miḥan] isleyärler

خواستم [ḥastäm]	→	خواستم [ḥass(t)äm] isledim
خواستی [ḥasti]	→	خواستی [ḥass(t)i] islediň
خواست [ḥast]	→	خواست [ḥass(t)] isledi
خواستیم [ḥastim]	→	خواستیم [ḥass(t)im] isledik
خواستید [ḥastid]	→	خواستید [ḥass(t)in] islediňiz
خواستند [ḥaständ]	→	خواستند [ḥass(t)än] islediler.

20-nji sapak

“ke – ke” baglaýjysynyň düşürilişi

می دانستم که اینجا می آیی → می دونسم اینجا میای
 [midanestäm ke inja miýaýi] [miduness(t)äm __ inja miýaýi]
 Bäri geljegiňi bilýärdim.

سعی کن اشتباهاتتو تکرار نکنی → سعی کن که اشتباهاتت را تکرار نکنی
 [säý kon ke eştebahatet ra [säý kon __ eştebahateto tekrar
 tekrar näkoni] näkoni]

Ýalňyşlaryňy gaýtalamajak bol.

21-nji sapak

“چشم – çeşm” sözündäki “mim – م” harpynyň düşürilişi
Gepleşikde “چشم – çeşm” sözüne ýöňkeme goşulmasy,
“ها – ha” köplük san goşulmasy, sypat, kömekçi söz, garaşly
söz goşulan ýagdaýynda soňky “م – mim” harpy düşürilip
aýdylyp bilner, *mysal üçin*:

چشم قشنگ

[çeşm ğäşäng]

Owadan gözli.

چشمهائش را ببين

[çeşmhaýaş ra bebin]

Gözlerine bir seretsene (bir sered-ä).

عاشق چشمهائش هستم

[aşeġe çeşmhaýaş hästäm]

(Men) onuň gözlerine aşyk. (Men onuň gözleriniň aşygy).

→ چشم قشنگ

[çeş_ ğäşän]

→ چشمهائش ببين

[çeşašo bebin]

→ عاشق چشمهائش

[aşeġe çeşašäm]

22-nji sapak

“چه we که” sözleriniň gepleşikde üýtgeýşi
Gepleşikde “چه we که”, *yagny* “kim we näme” sözleriniň
soňky “ه – he” harpy düşürilip, ýerine “ی – ye” harpy aý-
dylýar, *mysallara üns beriň!*

چه شده است؟

[çe şode äst]

Näme boldy?

چه می خواهی؟

[çe mihaġi]

Näme isleýän? Näme gerek?

پیش که بروم و یاری بخوام؟

[piş-e ke berävämö yari

behahäm]

Kimiň ýanyňa baryp ýardam isläyin?

→ چی شده؟

[çi şode__]

→ چی می خواهی؟

[çi mihaýi]

→ پیش کی بروم و یاری بخوام؟

[piş-e ki berämö yari

beham]

23-nji sapak

“نشاندن we نشستن”, ýagny “oturmak we oturtmak”

işlikleriniň gepleşikde üýtgeýşi

Bu iki işligiň häzirki we öten zaman kökleriniň üýtgeýşine üns beriň!

Infinitiw forma نشستن [neşästän] oturmak → häzirki zaman köki نشین [neşin], öňüne “می – mi” öňgoşulmasy goşulmak arkaly ýasalýar → menlik ýöňkemäniň goşulmasy goşulanda – می نشینم [mineşinäm] otyryn → gepleşikde häzirki zaman köküniň birinji “ن – nun” harpy düşürilýär می شینم [mişinäm] otyryn → buýruk formada بشین [beşin] otur.

Infinitiw forma نشاندن [neşandän] oturtmak → häzirki zaman köki نشان [neşan], öňüne “می – mi” öňgoşulmasy goşulmak arkaly ýasalýar → menlik ýöňkemäniň goşulmasy goşulanda – می نشانم [mineşanäm] oturdýaryn → gepleşikde häzirki zaman köküniň birinji “ن – nun” harpy düşürilýär می شانم [mişanäm] oturdýaryn → birinji sapagyň kadasyna laýyklykda “آلف – alef” harpyny “u” sesine öwürýäris, می شونم [mişunäm] → buýruk formada üçünji ýöňkemäniň birlik san goşulmasy goşulanda بشونش [beşuneş] (ony) otur.

Infinitiw forma نشستن [neşästän] oturmak → öten zaman köki نشست [neşäst] → gepleşik diliniň kadasyna laýyklykda “ت – te” harpy düşürilip, “س – sin” harpy goşalandyrylýar, نشس [neşäss] → dowamly öten zamanda menlik ýöňkemäniň goşulmasy goşulanda – می نشسم [mineşässäm] oturýardym → gepleşikde öten zaman köküniň baýyndaky “ن – nun” harpy düşürilýär, می شسم [mişässäm] oturýardym.

Infinitiw forma نشاندن [neşandän] oturtmak → öten zaman köki نشاند [neşand] → gepleşik diliniň kadasyna laýyklykda “آلف – alef” harpy “u” sesine öwrülýär, نشوند [neşund] → dowamly öten zamanda menlik ýöňkemäniň goşulmasy goşulanda – می نشوندم [mineşundäm] oturdýardym → gepleşikde öten zaman

köküniň birinji “ن – nun” harpy düşürilýär, می شوندم [mişundäm] oturdýardym.

Bellik: ýokarda getirilen iki işligiň häzirki we öten zaman köklerine islendik ýöňkeme goşulmasyny goşup, görkezilen tertipde üýtgedip bolýar.

24-nji sapak

Gepleşikde işligiň sözlemiň başyna geçişi

Gepleşikde işlik sözlemiň başynda hem gelip bilýär.

به بازار می روم → میرم بازار
[be bazar miräväm] [miräm bazar]

Bazara barýaryn.

هدیه گرفتم برای مادرم → هدیه گرفتم برای مادرم
[bäraýe madäräm hedýe gereftäm] [hedýe gereftäm bäraýe madäräm]

Ejem üçin sowgat aldym.

تا به اهدافت نرسی نباید از پا بنشینى → نباید از پا بنشینى تا به اهدافت نرسی
[ta be ähdafet näresi näbaýäd] [näbaýäd äz pa beşini ta be
äz pa beneşini] ähdafet näresi]

Tä (sen) maksatlaryňa ýetýänçäň yza çekilmeli däl.

شما نمی آید؟ → نماین شما؟
[şoma nemi(ý)áýid] [nemiýayn şoma]

Geleňzokmy siz?

25-nji sapak

Gepleşikde öten zaman işliginiň geljek zamany aňlatmagy

رسیدی خونه زنگ بزى → [residi hune zäň bezän]

Öýe ýeteňde (baraňda) jaň et.

اوادم بت سر می زنى → [umädäm be(e)t sär mizänäm]
Gelsem, ýanyňa bararyn.

دیدیش سلام برسون → [didiş sälam beresun]

(Ony) görseň, salam aýt.

نیومدم اشکالی نداره → [näyümädäm eşkali nädare]

Gelmese-de zyýany ýok.

26-njy sapak

“را – ra” sözsoňy kömekçisiniň düşürilişi

مرا می بیند [mära mibinäd] → می بینتم [mibinätäm] ol meni görýär.

هر کی می بینتم میگه چته پسر. [här ki mibinätäm mige çete pesär]

Meni gören: “Saňa näme bolýar ýigit?!” – diýýär.

تورا می بیند [to ra mibinäd] → می بینتت [mibinätet] ol seni görýär.

وقتی دخترت تو را با چند تا بستنی به دست میبینتت حتما ذوق می کنه.
[vägti dohtäret to ra ba çänd ta bästäni be däst mibinätet hätmän
zouğ mikone]

Haçan-da gyzyň seni eliň birnäçe buzgaýmakly görende hök-
man begenýändir.

اورا می بیند [u ra mibinäd] → می بینتش [mibinäteş] ol ony görýär.

رفیقم از داییش خیلی می ترسه، تا میبینتش سریع جایی قایم می شه.
[refiğäm äz daýiş heýli mitärsä, ta mibinäteş säri jaýi ğaýem mişe]

Dostum daýysyndan gaty gorkýar, ony gören badyna derrew bir
ýerde bukulýar.

ما را می بیند [ma ra mibinäd] → می بینتمون [mibinätemun] ol bizi görýär.

هر جا باشیم خدا می بینتمون. [här ja başim hoda mibinätemun]

Nirede bolsak hem Hudaý bizi görýär.

شمارا می بیند [şoma ra mibinäd] → می بینتون [mibinätetun] ol sizi görýär.

اون امروز خیلی خوشحال به نظر میاد، چون بعد ده سال دفعه اوله که میبینتون

[un emruz heýli hoşhal be nazar miýad çun bääde däh sal dāfe(ýe)
ävväle ke mibinätetun]

Ol bu gün gaty şadyýan görünyär, sebäbi on ýyldan soň birinji
gezek sizi görýär.

می بینتشون [mibinäteşun] → آنها را می بیند [anha ra mibinäd]
ol olary görýär.

چرا تا میبینتشون فرار می کنه؟ [çera ta mibinäteşun färar mikone]
Näme üçin olary gören badyna gaçýar?

دیدتم [didätäm] (ol) meni gördi. → مرا دید [mära did]

قایمکی داشتیم آخونه بیرون می رفتم که مامانم دیدتم
[ğayemäki daştäm ä'hüne birun miräftäm ke mamanäm
didätäm]

Bukulybrak öyden çykyp barýardym welin, ejem meni gördi.

دیدت [didätet] (ol) seni gördi. → تو را دید [to ra did]

یه جوری بت نیگا می کنه انگا قبلا جایی دیدت
[ýe juri bet niga mikone eñga ğäblän jaýi didätet]
Seni öň bir ýerde gören ýaly saňa birhilijek seredyär.

دیدتش [didäteş] (ol) ony gördi. → او را دید [u ra did]

من یه بارم محسنو ندیدم، ولی امیر چن بار دیدتش
[män ýe baräm mohseno nädidäm väli ämir çän bar didäteş]
Men Mohseni bir gezegem görmedim, ýöne Emir birnäçe gezek
gördi. (*Mohsen we Emir – oglan atlary*)

دیدتمون [didätemun] (ol) bizi gördi. → ما را دید [ma ra did]

موقع درس داشتیم با بچه ها فوتبال بازی می کردیم که مدیر مدرسه دیدتمون
[muğe(ýe) dārs daştim ba bāççe ha futbal bazi mikārdim ke
modir-e mādrese didätemun]

Sapak wagtynda oglanlar bilen futbol oýnap ýördük welin, mekdep müdiri bizi gördi.

دید شما را دید [šoma ra did] → دیدتتون [didätetun] (ol) sizi gördi.

کی تا حالا اینجا دیدتتون؟

[ki taala inja didätetun]

Şu wagta çenli kim sizi bärde gördi?

دید آنها را دید [anha ra did] → دیدتشون [didäteşun] (ol) olary gördi.

اگه کسی دیدتشون لطفا خبرم کنه

[äge käsi didäteşun lotfän häbäräm kone]

Eger kimde-kim olary görse, maña habar etmegini haýyş edýärin.

Bellik: diňe bir üçünji ýöňkemäniň birlik sanynda däl-de, beýleki ýöňkemelerde hem şu tertip boýunça üýtgeýär, goşmaça mysallara üns beriň:

می شناسیم که = می شناسی + ام که [mişnasim ke = mişnasi+äm ke]
ýagny [mära mişnasi ke] (sen) meni tanaýarsyň ahyry.
مرا دیدند [mära didänd] (olar) meni دیدنم [didänäm] دیدند.
gördüler.

او را کشتی [u ra koştı] (sen) ony öldürdiň.
او را آوردیم [u ra avordim], *ýagny* [avärdimeş/ovordimeş] آوردیمش
(biz) ony getirdik.

او را ترساندید [u ra tärsandid] ترساندینش [tärsundineş], *ýagny*
(siz) ony gorkuzdyňyz.

شما را کجا بردند؟ [šoma ra koja bordänetun], *ýagny*
را کجا بردند [ra koja bordänd] (olar) sizi nirä äkitdiler?

او او را کشت [u u ra koşt] ol ony öldürdi.
او او را دید [u u ra did] ol ony gördi.
او او را برد [u u ra bord] ol ony äkitdi.
او او را شناخت [u u ra şenaht] ol ony tanady.
او او را شناختش [şenahtäteş], *ýagny* شناختتش

27-nji sapak
“dyr-dir – هست, است” işliginiň “bolmak – بودن”
häzirki zaman kökleriniň düşürilişi

Mysallara üns beriň!

[mäm mo'ällemäm] من معلم → [män mo'ällem hästäm] من معلم هستم
 men mugallym.

[to daneşjuýi] تو دانشجویی → [to daneşju hästi] تو دانشجو هستی
 sen talyp.

[u pezeşke] او پزشکه → [u pezeşk äst] او پزشک است

[ma hăläbanim] ما خلبانیم → [ma hăläban hästim] ما خلبان هستیم
 biz uçarman.

[şoma motärjemin] شما مترجمین → شما مترجم هستید
 [şoma motärjem hästid] siz terjimeçi.

[una äfsärän] اونا افسرن → [anha äfsär häständ] آنها افسر هستند
 olar ofiser (serkerde).

28-nji sapak
Gepleşikde “ng – نڭ” harplarynyň “ň” ýa-da “ňg”,
şeyle-de “nb – نب” harplarynyň “mb” seslerine öwrülişi

Gepleşikde islendik bir söz “ng – نڭ” harplaryna gutaryp, şol sanda “n – nun” harpy hereketsiz (ýagny ä, e, o gysga çekimlisiz) gelen ýagdaýynda, “g – gaf” harpy düşürilip, “n – nun” harpy “ň” sesine öwrülýär.

زنگ [zäh] jaň

جنگ [jäň] uruş

ننگ [näň] masgaraçylyk

Bellik: “ng – نڭ” harplary sözüň ortasynda we edil ýokardaky ýaly “n – nun” harpy hereketsiz (ýagny ä, e, o gysga çekimlisiz) gelen ýagdaýynda, şeyle-de sözüň soňuna “ezafet” ýa-da islendik başga bir goşulma goşulan ýagdaýynda “g – gaf” harpy düşürilmän, diňe “n – nun” harpy “ň” sesine öwrülýär.

جنگیدن [jäŋgidän] uruşmak, uruş etmek
لاقل یه زنگی می زدی [lağäl ye zänği mizädi] bolmanda bir jañ
etsediñ

جنگل [jäŋgäl] jeñnel, tokaý

Gepleşikte islendik bir sözüň içinde “ن – nb” harplary gelen ýagdaýynda, şol sanda “ن – nun” harpy hereketsiz (ýagny ä, e, o gysga çekimlisiz) bolsa, onda “ن – nun” harpy “م – m” sesine öwrülýär.

شنبه [şambe] şenbe günü (hepdäniñ altynjy günü)

جنبه [jämbе] häsiýet

پنبه [pämbе] pagta.

29-njy sapak

“ك – kaf” sözündäki “ك – kaf” harpynyň
düşürilişi / “هيج” sözüniň üýtgeýşi

“ك – kek”, ýagny “bir” sözüniň yzyna hiç hili goşulma goşulmadyk ýagdaýynda “ك - kaf” harpy düşürilýär, *mysallara üns beriň!*

یه نفر کتاب منو دزید [ye_ näfär ketabe mänö dozzid] bir adam meniň kitabymy ogurlady.

یه جاهایی گائم کرد [ye_ jahaýi gaem kârd] bir ýerlerde gizledi.

یه بار دیگه تکرار کن [ye_ bar-e dige tekrar kon] ýene bir gezek gaýtala.

“هيج” sözüniň “چ – çe” ýaly sözlerde “هيج کس”, “هيج وقت” harpy “ش – şin” harpyna öwrülýär, *mysallara üns beriň!*

هیش کی آون نپرسید خرت به چنده [hişki ä'uuñ näporsid häret be çände] hiç kim oña üns (ýüz) bermedi (*durnukly söz düzümi*).

هیش کس اجاش تکون نخوره [hiş käs ä'jjaş tekun nähore / hişki ä'jjaş tekun nähore] hiç kim ýerinden bytnamasyn.

هیچ وقتو دس کم نگیر [hiç vâh ħärifeto dässe käm nägir] hiç wagt garşydaşyňy pes saýma (*garşydaşyňa kembaha garama*).

Bellik: “خ” sözündäki “ق” harpy gepleşikde, köplenç halatlarda “خ” sesine öwrülýär, soňky “ت” harpy bolsa düşürilýär, mysal üçin: هیچ وقت [hiç vägt] → هیشوخ [hişväh]; آن وقت [an vägt] → اونوخ [unväh]; “وقت” sözi ezafetli (ýagny eýelik düşümiň goşulmasyny kabul edip) gelip, zyndan bir söz gelyän bolsa, onda “ت” harpy düşürilmän, diňe “ق” harpy “خ” sesine öwrülýär, mysal üçin: وقت من را نگیر [väht-e mäno nägir].

30-njy sapak

“چه” we “چیز” sözlerine ýöňkeme goşulmalarynyň goşulyşy

چه ام است؟	→	چمه [çeme]	maňa näme bolýar?
چه ات است؟	→	چته [çete]	saňa näme bolýar?
چه اش است؟	→	چشه [çeşe]	oňa näme bolýar?
چه مان است؟	→	چمونه [çe:mune]	bize näme bolýar?
چه تان است؟	→	چتونه [çe:tune]	size näme bolýar?
چه شان است؟	→	چشونه [çe:şune]	olara näme bolýar?

چیزیم نیست، چیزیم نیس، چیزیم نی [çizim nist / çizim niss / çizim ni] maňa hiç zat bolanok.

چیزیت نیست، چیزیت نیس، چیزیت نی [çizit nist / çizit niss / çizit ni] saňa hiç zat bolanok.

چیزیش نیست، چیزیش نیس، چیزیش نی [çiziş nist / çiziş niss / çiziş ni] oňa hiç zat bolanok.

چیزیمون نیست، چیزیمون نیس، چیزیمون نی [çizimun nist / çizimun niss / çizimun ni] bize hiç zat bolanok.

چیزیتون نیست، چیزیتون نیس، چیزیتون نی [çizitun nist / çizitun niss / çizitun ni] size hiç zat bolanok.

چیزیشون نیست، چیزیشون نیس، چیزیشون نی [çizişun nist / çizişun niss / çizişun ni] olara hiç zat bolanok.

Goşmaça:

Gepleşikde mylaýymlygy, anyklygy, ýazgaryşy, äsgermezligi aňlatmak üçin, köplenç halatlarda, sözüň soňuna “e – he” ýada “ه – he” goşulmasy goşulýar, mysal üçin:

پسر – پسره، دختر – دختره، ماشینه، مرد – مرده، خانم – خانمه
Soňy “e – he” harpyna gutarýan sözleriň soňuna bolsa “ه – he” goşulmasy goşulýar, mysal üçin:

– کی را می گویی؟

– آن مرده رو می گویم.

[kio miɡi]

[un mordeħä ro miɡäm]

– Kim barada gürrüň edýäň?

– Şol ölen adam barada aýdýan.

(5-nji sapagyň kadasyna laýyklykda “he” sesi “hä” sesine öwrüldi).

“a, e” sözsoňy kömekçisi kä halatlarda “به, از, با” kömekçi sözöňülerini hem aňladyp bilýär, mysal üçin:

پولش را شیرینی می خرد (یعنی یا پولش شیرینی می خرد)

[puleşo şirini miħäre]

Puluna süýjülik satyn alýar.

من را نگاه کن! (یعنی به من نگاه کن)

[mäno negah kon]

Maňa seret!

تو را حمایت می کنم (یعنی از تو حمایت می کنم)

[to ro ħemayät mikonäm]

Saňa hemaýat ederin.

“a, e” sözsoňy kömekçisi sözlemiň eýesinden soň gelip, “a, e” goşulmasyny hem aňladyp bilýär:

خدا را خوش نمی آید (یعنی خدا خوشش نمیاد)

[ħoda ro hoş nemiýad]

Hudaýa ýaranok (ýagny Hudaý halanok, Hudaý halamaz).

Gepleşikte “را – ra” sözsoňy kömekçisi “ezafeti”, ýagny eýelik düşümiň goşulmasyny hem aňladyp bilýär:

یک تنه همه تان را حریفم (یعنی یک تنه حریف همه تان هستم)

[ýe täne hämätuno härifäm]

Bäsleşikte (ýaryşda) meniň ýekeje özüm siziň baryňyza ýeterlik.

Bulardan başga-da Tähran dialektinde sözlemiň içindäki at çalyşmalaryň sözlemiň başyna geçirilip aýdylmagyna hem duş gelip bolýar, mysal üçin:

“کار شما ساخته است” [kare şoma sahte äst] Siziň işiňiz gaýtdy”,
“حال من خوب است” [häle män hub äst] Meniň ýagdaýym gowy”,
ýaly sözlemlerdäki “شما” we “من” at çalyşmalaryny sözlemiň başyna geçirip, olaryň ýerine degişli ýöňkeme goşulmalaryny goşmak arkaly aýdyp bolýar, mysal üçin:

من حالم خوب است [şoma karetun sahtäs] we شما کارتان ساخته است
[män häläm hube].

IKINJI BÖLÜM

Pars diliniň janly gepleşiginde sözleýiş medeniýetiniň edep kadalary/ تعارفات در فارسی گفتاری/ (sagdan çepe)

Terjimesi, ulanylýan ýeri we jogaby	Gepleşikte aýdylyşy we transkripsiyasy	Pars edebi dilinde ýazylyşy
<p>(söhbetdeş tarapyň aýdýan sözünü inkär etmegiň edebi we sypaýyçylykly görnüşi: ýok-la, beýle däl ahyry; aýdýanyňyz näme?!, goýaweriň) mys.:</p> <p>اختیار دارین، مگه ما جنس بد به مشتری خود میفروشیم؟! [ehtiýar darin, mäge ma jense bād be moštāriye hōd mifrušim] Aýdýanyňyz näme, biz nä öz müşderimize ýaramaz haryt satýarysmy?! — من انگلیسی بلد نیستم. — اختیار دارین. [mān englisi bālād nistām] [ehtiýar darin] — Men iñlis dilini bilemok. — Beý diýmāň, bilýāñiz-ä.</p>	<p>اختیار دارین</p> <p>[ehtiýar darin]</p>	<p>اختیار دارید</p>
<p>“Biz üçin doga-dileg etmegiňizi haýyş edýärim” diýip, hoşlaşmazdan oň aýdylýar.</p> <p>Jogaby:</p> <p style="text-align: right;">محتاجیم به دعا</p>	<p>[eltemase do’ a]</p>	<p>التماس دعا</p>

[mohtajim be do'a] “özümüzem doga-dilege mätäç, siz hem biz üçin doga-dileg ediň” diýip, ikinji adam jogap berýär.		
Siz ýaly beýik adamlar hemmeleri beýik görýärler (<i>biri öwende berilýän jogap</i>)	انسانای بزرگی چون شما همه رو بزرگ مبینن [ensanaýe bozorgi çun şoma hämäro bozorg mibinän]	انسانهای بزرگی چون شما همه را بزرگ می بینند
Başga näme hyzmat? Jogaby: قربانت، مرسی، خیلی ممنون و غیره [ğorbanet, mersi, heýli mämnnun] Sag bol, minnetdar we ş.m.	امر دیگه ای نیس؟ [ämre digei niss]	امر دیگری نیست؟
Gerek bolsa entek sizde durubersin, soň berseňizem bolar (<i>biri bergisini we ş.m. getirende aýdylyýar</i>)	اگه لازم دارین خدمت خودتون باشه می تونین بعدا بدین [äge lazem darin hedmäte hodetun başe mitunin bädän bedin]	اگر لازم دارید خدمت خودتان باشد می توانید بعدا بدهید
Toýuňyzda gaýtsyn! (<i>göni terjimesi In-şa-Allah toýuňyzda gaýtaraly</i>)	[en şa Allah tu ärusi jobran konim]	ان شا الله توی عروسی جبران کنیم
Nesip bolsa, eger nesibände bolsa, eger Allah islese	اگه خدا بخواد / اگه خدا قسمت کنه [äge hoda behad / äge hoda ğesmät kone]	اگر خدا بخواد / اگر خدا قسمت کند
Hormatyň bar Jogaplary: صاحب ارادتی [saħebe eradäti]	[eradät]	ارادت

<p>[bozorgvari]</p> <p>بزرگواری</p> <p>ارادت از ماس</p> <p>[eradät äz mass]</p> <p>Seniň özüň hormata mynasyp; sylag-hormat bizden</p>		
<p>“Üýtgeşik eden işim ýok-la, men diňe borjумы berjaý etdim” diýen manyny berýär. “Kömegiň üçin sag bol”, “kömek edeniň üçin minnetdardyrın” ýaly sözlere berilýän jogap</p>	<p>[änjam(e) wäzife bud]</p>	<p>انجام وظیفه بود</p>
<p>Rugsat berseňiz</p> <p>Jogaby:</p> <p>اجازه از خداس</p> <p>[ejaze äz Ĥodas]</p> <p>Rugsat Allahdandyr</p>	<p>[ba ejaze]</p>	<p>با اجازه</p>
<p>Ýene gelip duruň</p>	<p>بازم تشریف بیارین</p> <p>[bazäm täşrif biýarin]</p>	<p>باز هم تشریف بیایید</p>
<p>Baş üstüne, öýe gireliň (içeri gireli)</p>	<p>بفرمایین بریم داخل</p> <p>[befärmaýin berim daĥel]</p>	<p>بفرمایید برویم داخل خانه</p>
<p>Size tarap arkamy öwrenim üçin bagyşlaň <i>ýa-da</i> size tarap arkan oturanym üçin bagyşlaň</p> <p>Jogaby:</p> <p>گل که پشت و رو نداره</p> <p>[gol ke pošto ru nädare]</p> <p>Gülüň arkasy-ýüzi ýok ahyry, gülüň arkasy-ýüzi bolmaz</p>	<p>ببخشین پشتم به شماس</p> <p>[bebähşin poştäm be şomas]</p>	<p>ببخشید پشتم به شماست</p>

<p>Biziň çatmamyza-da geliň (<i>myhmançylyga çagyrylanda</i> <i>aydylyar</i>) Jogaplary: مزاھمتون می شیم [mozaĥemetun mişim] Size azar bolarys خدمت می رسیم [ĥedmät miresim] Bararys چشم (اختیار دارین) ، خونه امید ماس [çaşm (eĥtiýar darin) ĥuneýe omide mass] Hökman, (beý diýmăň) siziň öýüñize barmak biz üçin uly hormat</p>	<p>به کلبه ما تشریف بیارین [be kolbeýe ma täşrif biýarin]</p>	<p>به کلبه ما تشریف بیاورید</p>
<p>Uly uly ýerinde, kiçi kiçi ýerinde</p>	<p>بزرگی گفتند، کوچکی گفتند [bozorgi goftän kuçiki goftän]</p>	<p>بزرگی گفتند، کوچکی گفتند</p>
<p>Kyn görme, gaýrat et Pylana salamymy ýetir diýlende, “siziň belent mertebelidigiñizi ýetirerin” diýip jogap berilýär</p>	<p>[bi zăhmät] بزرگیتونو میرسونم [bozorgituno miresunäm]</p>	<p>بی زحمت بزرگی تان را می رسانم</p>
<p>Başymyzyň täji siz</p>	<p>تاج سر مایین [taje säre maýin]</p>	<p>تاج سر مایید</p>
<p>Ýagşy günlerde, şatlykly günlerde didarlaşaly; toýda görşüp duraly</p>	<p>تو شادیاتون خدمت برسیم [tu şadiyatun ĥedmät beresim]</p>	<p>توی شادی هایتان خدمت برسیم</p>
<p>Şatlykly günleriñizde gaýtaraly (<i>biri</i> غم آخرتون باشه) <i>yagny</i> “<i>yzy</i> <i>ýarasyn</i>” <i>diýende berilýän jogap</i>) غم آخرتون باشه</p>	<p>تو شادیاتون جبران کنیم [tu şadiyatun jobran konim]</p>	<p>توی شادی هایتان جبران کنیم</p>

<p>– ان شا الله تو شادياتون جبران كنيم</p> <p>[ğäme ahäretun başe] [en şa Allah tu şadiyatun jobran konim]</p> <p>– Yzy ýarasyn.</p> <p>– In-şa-Allah şatlykly günleriňizde gaýtaraly.</p>		
<p>Bu maňa miýesser eden bagtdyr</p>	<p>توفيقی است که نصیب بنده شده</p> <p>[toufiğys ke näsibe bände şode]</p>	<p>توفیقی است که نصیب بنده شده است</p>
<p>Siziň ýeriňiz boş (“Käşkä sizem şol ýerde bolsadyňyz” diýen manyda aýdylýar)</p> <p>Jogaplary:</p> <p>دوستان به جای ما</p> <p>[dustan be jaýe ma]</p> <p>Dostlarymyz gitse, özümüz giden ýaly</p> <p>شما خوش باشین منم خوشم</p> <p>[şoma hoş başin mänäm hoşäm]</p> <p>Siziň wagtyňyz hoş geçse, meniňkem hoş geçýär</p> <p>شما رفتین انگا من رفتم</p> <p>[şoma räftin eňga män räftäm]</p> <p>Siz gitseňiz özüm giden ýaly</p> <p>من و تو نداریم که</p> <p>[mäno to nädarim ke]</p> <p>Sen-men diýlen zat ýok ahyry, sen gitseň men giden ýaly</p>	<p>[jaýe şoma hali]</p>	<p>جای شما خالی</p>
<p>1) Gözüňiz aýdyň;</p> <p>2) Şunça wagtlap bilmän gezipsiňiz</p>	<p>چشمتون روشن</p> <p>[çeşmetun rouşän]</p>	<p>چشمتان روشن</p>

Hasaplaşmak meselesinde halal adam ekeniňiz (<i>biri bergisini wagtynda getirende aýdylyýar</i>)	چقد خوش حساب هستین [çeğäd hoş hesab hästin]	چه قدر خوش حساب هستید
Siziň gözüňiz owadan görýär (<i>biri siziň zadyňyza “owadan eken” diýende berilyän jogap</i>)	چشاتون قشنگ ميبينه [çeşatun gäşäň mibine]	چشمهایتان قشنگ می بیند
Minnetdar, sag bol	[çakeräm]	چاکرم
Utandyрмаň	چوب کاری نکنین [çubkari näkonin]	چوب کاری نکنید
Näme boldy birden garyp-pukaralar ýadyňyza düşdi; näme boldy birden bizi ýatlap geldiňiz; bizem ýadyňyza düşäydikmi? (<i>köp wagtdan bäri habar tutmaýan, gatnaşmaýan adamlaryň birden-kä sizi ýatlap gelen wagty aýdylyýar</i>)	چی شد سری به فقیر فقرا زدين [çi şod säri be fägyr foğara zädin]	چی شد سری به فقیر فقرا زدید
Näme boldy azaşyp düşdüňizmi?	چی شد راه گم کردین؟ [çi şod rah gom kârdin]	چی شد راه گم کردید؟
Ters düşünmäň; edepsizlik diýip düşünmäň	حمل بر بی ادبی نباشه [häm(e) bär biädäbi näbaşe]	حمل بر بی ادبی نباشد
Hyzmat bizden (“janyň saglygy” <i>manyda aýdylyýar</i>)	خدمت از ماس [hedmät äz mass]	خدمت از ماست
امری باشه در خدمتم [ämri başe dâr hedmätäm] “Näme hyzmat bolsa men taýýar” – diýlenden berilyän jogap — امری باشه در خدمتم. — خدمت از ماس.	خدمت از ماس [hedmät äz mass]	خدمت از ماست

– Nāme hyzmat bolsa men taýýar. – Hyzmat bizden (<i>janyň saglygy</i>)		
Öýdäkiler gowumy? Maşgalaňyz gowumy? Jogaby: <p style="text-align: center;">بله سلام دارن خدمتتون</p> [bäle sälam darän hedmätetun] Hawa size salam aýdýarlar	خونواده خوبین؟ [hunevade hubän]	خانواده خوبند؟
Hudaý iň gowularyny saýlaýar (<i>biri ýogalanda aýdylýar</i>)	خدا گلچینه [hoda golçine]	خدا گلچین است
Uzak ýoly söküp, sylap geleniňiz üçin sag boluň (<i>uzak ýoldan gelen myhmana geläýen wagty we gaýdyp baryan wagty aýdylýar</i>)	خیلی لطف کردین از راه دور تشریف آوردین [heýli lotf kârdin äz rahe dur täşrif ovordin]	خیلی لطف کردید از راه دور تشریف آوردید
Bararys	[hedmät miresim]	خدمت می رسیم
Gurtmy, tilki?	[hoş häbär başi]	خوش خبر باشی
Hoş geldiňiz!	خوش اومدین [hoş umädin]	خوش آمدید
Men bagtly; begendim	[hoşbähtäm]	خوشبختم
Siziň hyzmatyňyzda bolaly (<i>birini çaya we ş.m. çagyrmak üçin aýdylýar</i>) <p style="text-align: center;">بفرمایین خونه، چایی در خدمتتون باشیم</p> [befärmaýin hune, çayı dâr hedmätetun başim] Baş üstüne öýe gireliň, çay bereýin	[dâr hedmät başim]	در خدمت باشیم

<p>Eliñiz-gözüñiz dert görmesin! Jogaby: سر شما درد نكنه [säre şoma dârd nâkone] Başyñyz dert görmesin</p>	<p>دس شما درد نكنه [dässe şoma dârd nâkone]</p>	<p>دست شما درد نكند</p>
<p>Daş etdiñ-aý, çözdüñ-aý; sagja bol-a <i>sinonimleri:</i> گل کاشتی، دست مریزاد، ایول داری</p>	<p>دست درس [dâsset doross]</p>	<p>دستت درست</p>
<p>Biri berilyän jogap Jogaba jogap: جای شما که همیشه توی قلب منه [jaýe şoma ke hämişe tuýe ğâlbe mäne] Siziñ ornuñyz hemişe ýüregimde ahyry متشكرم ولی جای شما را هیچ کس پر نمی كنه [moteşäkkeräm väli jaýe şoma ra hiç kâs por nemikone] Sag boluñ, ýöne siziñ ýeriñizi hiç kim tutup bilmez</p>	<p>دوسان به جای ما [dussan be jaýe ma]</p>	<p>دوستان به جای ما</p>
<p>Minnetdar, sag boluñ Jogaby: غم شما کم [ğäme şoma kâm]</p>	<p>[däme şoma ğärm]</p>	<p>دم شما گرم</p>
<p>Gapyñ agzynda durmañ, içerik giriñ</p>	<p>دم در بده [däme dâr bade]</p>	<p>دم در بد است</p>
<p>Aýlanaýyn senden</p>	<p>[douret begärdäm]</p>	<p>دورت بگردم</p>

<p>Siziň kösenmegiňizi islämzok Jogaby: چه زحمتی، تا باشه از این زحمتا [çe zähmäti, ta başe äz in zähmäta] Ýok-la, onuňam bir azary bormy?!</p>	<p>راضی به زحمت نیسیم [razi be zähmät nissim]</p>	<p>راضی به زحمت نیستیم</p>
<p>Manysy: Siziň hiç hili azaryňyz ýok ببخشین زحمت دادیم؟ [bebähşin zähmät dadim] “Bagyşlaň size-de azar baryny berdik” diýlende berilýän jogap — ببخشین زحمت دادیم. — رحمتین نه زحمت. — Bagyşlaň, size-de azar baryny berdik? — Ýok-la, onuňam bir azary bormy?</p>	<p>رحمتین نه زحمت [rähmätin nä zähmät]</p>	<p>رحمتید نه زحمت</p>
<p>Men gideýin, size päsgel berip durmaýyn (<i>bir ýerden gidiljek wagty aýdylyýar</i>) Jogaby: خواهش می کنم، رحمتین نه زحمت [häheş mikonäm rähmätin nä zähmät] Ýok-la, siziň hiç hili azaryňyz ýok.</p>	<p>[räf’e zähmät mikonäm]</p>	<p>رفع زحمت می کنم</p>
<p>تو این مدت کجا بودی؟ چه خیر، نیستی؟ / ازت خبری نیست، کجایی؟ / “şu wagta çenli nirede bolduň? / näme täzelik, görneňog-a? / senden hiç hili habar ýok, nirede näme işläp ýörsüň? ýaly soraglara berilýän jogap</p>	<p>[zire saýeýe şoma]</p>	<p>زیر سایه شما</p>

<p>– تو این مدت کجا بودی؟ – زیر سایه شما. [tu in moddät koja budi] [zire saýeýe şoma] – Şu wagta çenli nirede bolduň? – Siziň saýaňzyň astynda. Jogaba jogap: همه زیر سایه خداییم [häme zire saýeýe hodaýim] Hemmämiz Hudaýyň saýasynyň astynda بنده ارادت دارم خدمت شما [bände eradät daräm hedmäte şoma] Sag boluň, sylagyňyz bar (sizi gaty sylaýaryn) سپاسگوارم محبت دارین شما [sepasgozaräm mohäbbät darin şoma] Sag boluň, siz örän merhemetli</p>		
<p>Siziň özüňiz gowy bolanyňyz üçin hemmeleri gowy hasap edýäňiz (<i>biri öwende berilýän jogap</i>)</p>	<p>شما خودتون خوبین همه رو خوب می بینین [şoma hodetun hubin hämäro hub mibinin]</p>	<p>شما خودتان خوبید همه را خوب می بینید</p>
<p>Bararys, geleris</p>	<p>شرفیاب میشیم [şäräfyab mişim]</p>	<p>شرفیاب می شویم</p>
<p>Bagyşlaň, edip biljek däl; bagyşlaň, gynansak-da...; bagyşlaň, elimden gelýän zat ýok; utanýan; yüzüm ýok</p>	<p>[şärmände]</p>	<p>شرمنده</p>
<p>Jogaby: دشمننت شرمنده [döşmänet şärmände] Duşmanyň utansyn</p>		

<p>مزام که نیستم؟</p> <p>[mozaħem ke nistäm] “Päsgeľ berýän-ä dälđirin?” diýen soraga berilýän jogap</p> <p>— مزام که نیستم؟ — نه شما مراحمید.</p> <p>[mozaħem ke nistäm] [nä şoma morahemin] — Päsgeľ berýän-ä dälđirin? — Ýok-la, päsgel bereňzok.</p>	<p>شما مراحمین</p> <p>[şoma morahemin]</p>	<p>شما مراحمید</p>
<p>Hoş geldiňiz, sapa geldiňiz</p>	<p>صفا اوردین</p> <p>[säfa ovordin]</p>	<p>صفا آوردید</p>
<p>Ýgtyýar siziň eliňizde, näme makul bilseňiz şolam bolar</p>	<p>صاب اختیارین</p> <p>[sab(e) ehtiýarin]</p>	<p>صاحب اختیارید</p>
<p>Çölde galaňzog-a (<i>gaýdyň barýan myhmany ýene az wagtyk alyp galmak üçin aýdylyňar</i>)</p>	<p>صحرا که نموندین</p> <p>[sähra ke nämundin]</p>	<p>صحرا که نمانده اید</p>
<p>Aýtdym; aýtdym-a</p>	<p>[ärz käređäm]</p>	<p>عرض کردم</p>
<p>(<i>köçe žargony bolup, hoşlaşyljak wagty aýdylyňar</i>)</p>	<p>[ezzät ziyad]</p>	<p>عزت زیاد</p>
<p>1. Sabyr et (<i>asgyran adama aýdylyňar</i>); 2. (<i>hammamdan çykan adama aýdylyňar</i>).</p>	<p>عافیت باشه</p> <p>[afiyät başe]</p>	<p>عافیت باشد</p>
<p>Seniň üçin janymy gurban edeýin, döneyin saňa Jogaby:</p> <p>خدا نكنه</p> <p>[hoda näkone] Toba diý!, agzyňdan haýyr aç! (“<i>siz heniz bize gerek” diýen manyda</i>)</p>	<p>فدات شم</p> <p>[fädat şäm]</p>	<p>فدایت شوم</p>

Siz mundanam has gowy zatlara mynasy (<i>sowgat berýän adamyň aýdýan sözi</i>)	قابل شما رو نداره [ğabele şoma ro nädare]	قابل شما را ندارد
Kösenip geldiňiz; kösenip gelipsiňiz (<i>uzak ýoly söküp geleniňiz üçin minnetdardyrn</i>)	قدم رنجه فرمودین [ğädäm ränje färmudin]	قدم رنجه فرمودید
Gözümiň üstünde ornuňyz bar; gelseňiz begeneris; gelseňiz hoşal bolarys; hoş gördük	قدمتون رو چشم [ğädämetun ru çeşm]	قدمتان روی چشم
Aýaklaryňyzyň gurbany bolaýyn, baş üstüne oturyň (<i>biri sizi sylap ýerinden turan wagty aýdylýar</i>)	قربون پاتون بفرمایین بشینین [ğorbune patun befärmaýin beşinin]	قربان پایتان بفرمایید بنشینید
(Siz üçin janymy gurban edeýin) Jogaby: خدا نکند [hoda näkone] Toba diý!, agzyňdan haýyr aç! (“ <i>siz heniz bize gerek</i> ” <i>diýen manyda</i>)	قربون شما [ğorbune şoma]	قربان شما
Görneňog-a, ýitdiň-ä!? Jogaby: هستیم، می چرخیم [hästim / miçärhym] Bardyrnys, gezip ýörüs	[käm peýdaýi]	کم پیدایی
Minnetdardyrn, sagja bol	کوچیکتم [kuçiketäm]	کوچیکتم

Gülŭň arkasy-ýüzi bolmaz ببخشین من پشتم به شماس [bebähşin män poştām be şomas] diýlende berilýän jogap seret ببخشید پشتم به شماس	گل پشت و رو نداره [gol pošto ru nädare]	گل پشت و رو ندارد
Biz indi ýöräli (<i>bir ýerden gidiljek wagty aýdylýar</i>)	ما دیگه مرخص میسیم [ma dige morähhäş mişim]	ما دیگر مرخص می شویم
Maňa bolan sylag-hormatyňyzy, söýgüňizi beýan etdiňiz Jogaby: بزرگوارید [bozorgvarid] Siz hormatlanýan adam	لطف کردین [lotf kârdin]	لطف کردید
Maňa bolan sylag-hormatyňyzy, söýgüňizi beýan etdiňiz Jogaby: بزرگوارید [bozorgvarid] Siz hormatlanýan adam	[moħäbbät kârdin]	محبت کردید
Bizi hem öz gam-gussaňyza şärik biliň (<i>ýogalanyň garyndaşlaryna aýdylýar</i>)	ما رو در غمتون شریک بدونین [maro dâr gâmetun şärik bedunin]	ما را در غمتان شریک بدانید
Minnetdar, soň getirenem bolsaňyz giç bolmazdy (<i>biri bergisini getirende aýdylýar</i>)	[moteşäkkeräm dir nemişod]	متشکرم دیر نمی شد
Sizi görenimize örän şat, sizi gowy görýärim we ş.m. sözlere berilýän jogap, mys:	[ma biştär]	ما بیشتر

<p>– از دیدنتون خوشبختم. – ما بیشتر.</p> <p>[āz didānetun hošbāhtām] [ma bištār] – Sizi görenime şat. – Biz (sizdenem) beter şat.</p>		
<p>التماس دعا</p> <p>[eltemase do'a] diýlende berilýän jogap</p> <p>التماس دعا <i>seret</i></p>	[mohtajim be do'a]	محتاجیم به دعا
<p>(birine bolan uly hormatyňy bildirmek üçin aýdylýar)</p>	[mohlesim]	مخلصیم
<p>Gelen ýagşy, gelen döwlet, hoş geldiňiz, sapa geldiňiz, öýümüzizi nurlandyrdyňyz (<i>gelen myhmana aýdylýar</i>)</p>	<p>منور کردین (منزلمونو) (نورانی کردین)</p> <p>[monävvär kârdin / mänzelemuno nurani kârdin]</p>	<p>منور کردید (منزلمان را نورانی کردید)</p>
<p>Päsgel bermäýin Jogaby:</p> <p>نه شما مراحمین</p> <p>[nä şoma morahemin] Ýok-la, siz päsgel bereňzok</p>	<p>مزاخم نمیثم</p> <p>[mozahem nemişäm]</p>	<p>مزاخم نمی شوم</p>
<p>Bagyşlaň wagtyňyzam alýarys; bagyşlaň size-de iş bolduk</p>	[mosädde'e ougat şodim]	مصدع اوقات شدیم
<p>Biz siziň eliňizde önüp-ösdük, siz bizi adam etdiňiz, siz bizi şu derejä ýetirdiňiz</p>	[ma nämäk pärvärdeim]	ما نمک پرورده ایم
<p>به کلبه ما تشریف بیارید</p> <p>[be kolbeýe ma täşrif biýarid] diýlenden berilýän jogap</p> <p>به کلبه ما تشریف بیاورید <i>seret</i></p>	<p>منزل امید ماس</p> <p>[mänzele omide mass]</p>	<p>منزل امید ماست</p>

Çözdüň-aý, daş etdiň-aý (<i>üýtgeşik bir iş edilende öwüp aýdylyar</i>)	ناز شست [näze şasset]	ناز شستت
(<i>öwülyän adamyň berýän jogaby</i>)	نظر لطف شماس [näzäre lotfe şomas]	نظر لطف شماست
(<i>öwülyän adamyň berýän jogaby</i>)	[näzäre pak inçenin binäd]	نظر پاک اینچنین ببند
Minnnetdar, sag bol	[noukäretäm]	نوکرتم
Beý diýmäň, beýle däl ahryy, aýdanyňyz näme?	نفرمایین [näfarmaýin]	نفرمایید
Nurlandyrdyňyz (<i>öýe gelen myhmana aýdylyar</i>)	نورانی کردین [nurani kârdin]	نورانی کردید
Sag aman otyrsyňyzmy?	[vägt beheýr]	وقت به خیر
Siz nähili makul bilseňiz, siz näme dogry diýip hasap etseňiz	هر جور صلاح دونین [här jur sälah bedunin]	هر جور صلاح بدانید
Her näçe siziň ýanyňyzda bolmasak hem, kalbymyz siz bilendi (<i>Myhmançylyga we ş.m. baryp bilmedik ýagdaýyňda aýdylyar</i>)	هر چن در جمع شما نبودیم ولی دلمون پیش شما بود [här çän dâr jâme şoma näbudim väli delemun pişe şoma bud]	هر چند در جمع شما نبودیم ولی دلمان پیش شما بود
Siziň aýdanyňyz bolar, siz näme diýseňiz şol bolar	هر چی شما امر بفرمایین [här çi şoma ämr befârmaýin]	هر چه شما امر بفرمایید

<p>Erkek adamyň islendik bir öýe ýa-da otaga girmezinden öň, içerdäkilere (esasan hem, aýal maşgala bar bolsa başyny örtüp ýetişer ýaly) özüniň gelenini bildirmek maksady bilen aýdýan sözi. Şeýle-de sylanýan we hormatlanýan şahsyýetiň bir ýygnaga, köpçülige, üýşmeleşen gelen wagty şol ýerdäki haýsydyr bolsa bir adamyň gaty ses bilen aýdýan sözi bolup, ol adam oturanlardan gelen myhmanyň hormatyna öz ýerlerinden turmaklaryny haýyş edip, myhmana bolan sylag-hormatyň ýokarydygyny görkezýär.</p>	<p>[ýa Allah]</p>	<p>يا الله</p>
--	-------------------	----------------

ÜÇÜNJI BÖLÜM

Pars diliniň janly gepleşiginde gutlag we arzuw sözleri /

تبریکات و آرزوها در فارسی گفتاری

(sagdan çepe)

Terjimesi, ulanylýan ýeri we jogaby	Gepleşikte aýdylyşy we transkripsiýasy	Pars edebi dilinde ýazylyşy
Hudaý size on iki süňni abat salyh perzent bersin (<i>hamyla aýala edilyän arzuw</i>)	الهی خدا فرزند سالم و صالح نصیبتون کنه [elahi hoda fârzände salemo saleh näsibetun kone]	الهی خدا فرزند سالم و صالح نصیبتان کند
Gadamy mübärek bolsun (<i>bäbek doglanda edilyän arzuw</i>)	الهی قدمش پرخیز و برکت برای شما باشه [elahi gädämeş por heýro bäräkät bäraýe şoma başe]	الهی قدمش پرخیز و برکت برای شما باشد
In-şa-Allah ýüz ýigrimi ýaşarsyň (<i>doglan gün gutlagy</i>)	ان شا الله صد و بیس ساله بشی [en şa Allah sädo biss sale beşi]	ان شا الله صد و بیست ساله بشوی
(<i>merhumyň garyndaşlaryna, dost-ýarlaryna edilyän dogadileg</i>)	بقای عمر شما باشه [bägaýe omre şoma başe]	بقای عمر شما باشد
Goşa garrasyňlar (<i>ýaş çatynjalara edilyän arzuw</i>)	به پای هم پیر بشن [be paýe häm pir beşän]	به پای هم پیر بشوند
Allah saňa ýamanlyk görkezmesin	[bäd näbini]	بد نبینی

Uzak ýaşa	پیر شی [pir ši]	پیر شوی
Agzyňdan Hudaý eşitsin	خدا از دهانت بشنوه [hoda äz dähänet beşnäve]	خدا از دهانت بشنود
Hudaý öz penasynda aman saklasyn	خدا حفظش کنه [hoda ħefzeş kone]	خدا حفظش کند
Hoş geldiňiz (<i>gelen myhmana aýdylýar</i>)	[heýre mäğdäm ärz mikonäm]	خیر مقدم عرض می کنم
Wagtyňyz hoş geçsin	خوش بگذره [hoş begzäre]	خوش بگذرد
Görjegiň gowy bolsun; Allah ýalkasyn	[heýr bebini]	خیر ببینی
Armaň Jogaby: سلامت باشین، زنده باشین [sälamät başin, zende başin] Bar boluň	خسه نباشین [hässe näbaşin]	خسته نباشید
Allah kuwwat bersin	[hoda ğovvät]	خدا قوت
Allah beterinden saklasyn	خدا بد نده [hoda bäd näde]	خدا بد ندهد
Allah ýalkasyn, Allahdan gaýtсын	خدا خیرت بده [hoda heýret bede]	خدا خیرت بدهد
Ýüregiňiz ýaz pasly kimin bolsun (<i>Nowruz gutlagy</i>)	دلئون بهاری باشه [deletun bähari başe]	دلئان بهاری باشد
Allah ýaryň	دس حق یارت [dässe häğ ýaret]	دست حق یارت

Duşmanyň utansyn شرمنده [şärmände] diýlenden berilýän jogap <i>seret (ikinji bölüm)</i> شرمنده	[doşmänet şärmände]	دشمنت شرمنده
Ruhlary şat bolsun; ruhy şat bolsun	روحشون شاد [ruheşun şad]	روحشان شاد
Zyýaratyň kabul bolsun Jogaplary: با دعای شما اگر قابل باشیم [ba do'áye şoma äge ğabel başım] Eger şoňa mynasyp bolsak, siziň dilegleriňiz bilen kabul bolar قسمت شما هم بشود [ğesmäte şomam beşe] Size-de nesip etsin	[ziýarät ğäbul]	زیارت قبول
Allah bizi sizden aýyrmasyň; Allah size uzak ömür bersin	سایه تون بالا سر ما باشه [saýätun bala säre ma başe]	سایه تان بالای سر ما باشد
Sag-aman gidip geliň (<i>sapara gidip barýan adama aýdylýar</i>)	[säfär bekheýr]	سفر بخیر
Bagtly bol; görjegiň gowulyk bolsun	[şirin kam başi]	شیرین کام باشی
Ýene ýüz ýaşa (<i>doglan gün gutlagy</i>)	صد سال به این ساله [säd sal be in sala]	صد سال به این سالها
Allah soňuňzy haýyrlý etsin	عاقبتتون به خیر [ağebätetun beheýr]	عاقبتتان به خیر

<p>Yzy ýarasyn (<i>merhumyň garyndaşlaryna, dost-ýarlaryna aýdylýar</i>) Jogaplary:</p> <p>غم نبینی</p> <p>[ğäm näbini] Allah saňa gam çekdirmesin تو شادیاتون جبران کنیم</p> <p>[tu şadiyatun jobran konim] Şatlykly günleriňizde gaýtaraly</p>	<p>غم آخرتون باشه</p> <p>[ğäme ahäretun başe]</p>	<p>غم آخرتان باشد</p>
<p>دم شما گرم</p> <p>[däme şoma gärm] diýlenden berilýän jogap دم شما گرم (<i>ikinji bölüm</i>)</p>	<p>[ğäme şoma käm]</p>	<p>غم شما کم</p>
<p>Gadamy mübärek bolsun (<i>bäbek gutlagy</i>)</p>	<p>[ğädäme nou reside mobaräk]</p>	<p>قدم نو رسیده مبارک</p>
<p>Gelniň aýagy düşsün</p>	<p>[ğädäme taze ärus mobaräk]</p>	<p>قدم تازه عروس مبارک</p>
<p>Size-de nesip etsin</p>	<p>قسمت شما بشه</p> <p>[ğesmäte şomam beşe]</p>	<p>قسمت شما هم بشود</p>
<p>Işdäň açyk bolsun; noş bolsun</p>	<p>[govaraýe vujud]</p>	<p>گوارای وجود</p>
<p>(<i>täze jaý gutlagy</i>)</p>	<p>[mänzele nou mobaräk]</p>	<p>منزل نو مبارک</p>

Özüňizi edil öýüňizde ýaly duýuň (<i>gelen myhmana aýdylýar</i>)	منزل خودتونه [mänzele hodetune]	منزل خودتان است
Üstünlik arzuw edýän	موفق باشین [moväffäğ başin]	موفق باشید
Ýatan ýeri ýagty bolsun	نور به قبرش بباره [nur be ğäbreş bebare]	نور به قبرش ببارد
Işdän açyk bolsun, noş bolsun	نوشی جون [nuşijun]	نوشی جان
Her günüňiz baýram bolsun (<i>Nowruz gutlagy</i>)	[här ruzetan eýd başäd]	هر روزتان عید باشد
Her günüňiz Nowruz bolsun	[här ruzetan nouruz başäd]	هر روزتان نوروز باشد

MAZMUNY

Awtordan	3
Harplaryň aýdylyşy:	7

BIRINJI BÖLÜM

1-nji sapak. “alef – ألف” harpynyň “u” sesine öwrülişi	8
2-nji sapak. “ra – را” sözsoňy kömekçisiniň gepleşik dilinde üýtgeýşi . . .	9
3-nji sapak. “ra – را” sözsoňy kömekçisinden soň “hä́m – هم” baglaýjysy gelende olaryň goşulyp aýdylyşy.	10
4-nji sapak. “u – او” at çalyşmasynyň “an – أن” görkezme çalyşmasyna öwrülişi	12
5-nji sapak. “ه، ه” – “he” harpyna gutarýan sözün soňundaky “e” sesiniň gepleşikde “ä” sesine öwrülişi	12
6-njy sapak. “بودن” – “bolmak” işliginiň häzirkî zaman kökünüň (“است” – “dyr, dir”) gepleşikde “e” sesine we hatda ýazuwda “ه، ه” harpyna öwrülişi	13
7-nji sapak. “بودن – bolmak” işliginiň “äst – است” häzirkî zaman kökündäki “alef – ألف” we “te – ت” harplarynyň düşürilip, “sin – س” harpynyň goşalandyrylyp, şeýle-de islendik sözde “st – ست” harplarynyň görkezilen tertipde gelen ýagdaýynda “te – ت” harpynyň düşürilip ýa-da çala eşitdirilip, “sin – س” harpynyň bolsa goşalandyrylyp aýdylyşy . .	13
8-nji sapak. “hä́m – هم” baglaýjysynyň gepleşikde üýtgeýşi	14
9-njy sapak. “با” – “ba” (bilen) baglaýjysyna at çalyşmalary goşulanda onuň üýtgeýşi.	15
10-njy sapak. İşligiň häzirkî zaman kökünüň üýtgeýşi	16
11-nji sapak. Gepleşikde “ä” sesiniň “a”; “e” sesiniň “i”; “o” sesiniň “u” seslerine öwrülişi	20
12-nji sapak. “آخر، انگار، دیگر، صبر، فکر، اگر، مگر، قدر، شکر” sözleriniň, şeýle-de “چند” sözünüň gepleşikde üýtgeýşi	21
13-nji sapak. “اگر” sözünüň gepleşikde düşürilişi	22
14-nji sapak. “ه – he” harpynyň gepleşikde düşürilişi / “مثل” we “اصلاً” sözlerindäki “ل – lam” harpynyň düşürilişi	23
15-nji sapak. “و – waw” harpynyň “o” sesine öwrülişi	24
16-njy sapak. “ع – eýn” we “ى – ýe” harplarynyň düşürilişi	25
17-nji sapak. “پس، هنوز، نیست” sözleriniň we “از” kömekçi sözöňüniň üýtgeýşi	26

18-nji sapak. “از – äz” kömekçi sözöňüniň gepeşikde düşürilişi	27
19-njy sapak. “خواستن we توانستن” işlikleriniň gepeşikde üýtgeýşi	28
20-nji sapak. “که – ke” baglaýjysynyň düşürilişi	29
21-nji sapak. “چشم – çeşm” sözündäki “مim – م” harpynyň düşürilişi . . .	30
22-nji sapak. “چه we که” sözleriniň gepeşikde üýtgeýşi	30
23-nji sapak. “نشاندن we نشستن”, <i>ýagny</i> “oturmak we oturtmak” işlikleriniň gepeşikde üýtgeýşi	31
24-nji sapak. Gepeşikde işligiň sözlemiň başyna geçişi	32
25-nji sapak. Gepeşikde öten zaman işliginiň geljek zamany aňlatmagy	32
26-njy sapak. “را – ra” sözsoňy kömekçisiniň düşürilişi	33
27-nji sapak. “است , هست” işliginiň “بودن – bolmak” häzirki zaman kökleriniň düşürilişi	36
28-nji sapak. Gepeşikde “نگ – ng” harplarynyň “ň” ýa-da “ňg”, şeýle-de “نب – nb” harplarynyň “mb” seslerine öwürülişi	36
29-njy sapak. “ک – kaf” harpynyň düşürilişi / “هیچ” sözüniň üýtgeýşi	37
30-njy sapak. “چه” we “چیز” sözlerine ýöňkeme goşulmalarynyň goşulyşy	38

IKINJI BÖLÜM

Pars diliniň janly gepeşiginde sözleýiş medeniýetiniň edep kadalary / تعارفات در فارسی گفتاری	41
--	----

ÜÇÜNJI BÖLÜM

Pars diliniň janly gepeşiginde gutlag we arzuw sözleri / تیریکات و آرزوها در فارسی گفتاری	57
--	----

Güýçmyrat Çangliýew

PARS DILINIŇ GEPLEŞIK KADALARY

Redaktor	<i>A. Kakajanow</i>
Teh. redaktor	<i>Ý. Peskowa</i>
Kompýuter bezegi	<i>G. Atayewa</i>

Çap etmäge rugsat edildi 10.11.2021.

Ölçeği 60×84 $\frac{1}{16}$. Times New Roman garniturasy.

Çap listi 4,0. Şertli-çap listi 3,72. Hasap-neşir listi 1,74.

Neşir № 103. Sargyt № 0. Sany 100.

Türkmenistanyň Ylymlar akademiýasynyň “Ylym” neşirýaty.

744000. Aşgabat, 2011-nji (Azady) köçe, 61.

“Merkez” hojalyk jemgyýeti.

74400. Aşgabat, Görögly köçesi, 17.